

לבריאות והצלחת

שמואל בן זכריה וקלרה אידל. מרים בת יהושע ומרתא

פתחיה בן יאיר וחנה. חגית בת שמואל ומרים

וילדיהם דרור הלל ואשר יש'

עודד בן שמואל ומרים. מעין בת אפרים ואורלי

וילדיהם ידידיה רננה שירה אמונה

רועי בן משה ושרה. תמר בת שמואל ומרים

לרפואת חיים שמואל בן סימה

לעילוי נשמת פרל בת רבקה ע"ה

לעילוי נשמת

אלישבע שולביץ ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דף קי"ז

יש איסורים שחלים על

החלב ואינם חלים על הדם

א. החלבים של הקרבנות, יש בהם דין מעילה,

ואסור להנות מהם. אבל דם הקרבנות, אין בו

דין מעילה, ואין איסור להנות ממנו.

ב. האוכל חלבים של קרבן שנתפגל, עובר

באיסור אכילת פיגול, [עם איסור אכילת חלב],

אבל האוכל דם קרבנות שנתפגלו, אינו עובר

באיסור אכילת פיגול, [אלא רק באיסור אכילת

דם].

ג. האוכל חלבים של קרבן שנעשה נותר, עובר

באיסור אכילת נותר, [עם איסור אכילת חלב],

אבל האוכל דם קרבנות שנעשו נותר, אינו עובר

באיסור אכילת נותר, [אלא רק באיסור אכילת

דם].

ד. טמא שאכל חלבים של קרבן [טהור], עובר

באיסור אכילת קרבן בטומאה, [עם איסור

אכילת חלב], אבל טמא האוכל דם קרבנות,

אינו עובר באיסור אכילת קרבן בטומאה, [אלא

רק באיסור אכילת דם].

וחומר בדם מבחלב

איסור דם נוהג בין בבהמה בין בחיה ובין בעוף

בין טמאים ובין טהורים. ואיסור חלב אינו נוהג

אלא בבהמה טהורה בלבד שנאמר בו, "כִּי כָּל אֶכֶל

חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה'

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֲכֹלֶת מֵעַמִּיקָה".

מניין שאף באמורי

קדשים קלים יש דין מעילה

קדשים קלים, [כגון שלמים], אף על פי

שבחייהם אין בהם דין מעילה, כי נחשבים

כממון בעלים, לאחר שהוקרבו, יש באימוריהם

דין מעילה, כי קרבים הם למזבח.

ומשני כתובים יש ללמוד דין זה :

א. [דרשת רבי ינאי], נאמר בעניין הקרבת אימורי

פר כהן משיח, "וְאֵת כָּל חֵלֶב פֶּר הַחֲטָאת וְרִים מִמֶּנּוּ אֵת

הַחֵלֶב הַמִּכֶּסֶה עַל הַקָּרֵב וְאֵת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקָּרֵב. וְאֵת

שְׁתֵּי הַפָּלִיט וְאֵת הַחֵלֶב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן אֲשֶׁר עַל הַכֹּסֶלִים וְאֵת

הַיִּתְרֹת עַל הַכֶּבֶד עַל הַפָּלִיט וְיִסְרְנָה. כָּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשׁוֹר

זָבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיִּם הִפְחוּ עַל מִזְבַּח הָעֹלָה",

כלומר אחר שפירט הכתוב את אימוריו, חזר

ואמר שהם כאימורי השלמים, ולא הוצרך

לחזור לומר כן, אלא להקיש את אימורי

שלמים, שהם קדשים קלים, לאימורי פר כהן

משיח, שהם קדשי קדשים, וללמד, שכשם

שבאימורי קדשי קדשים, יש מעילה, כך גם

באימורי קדשים קלים, יש מעילה. [ומכל מקום

לא די בכתוב הזה, כי מהכתוב הזה יש ללמוד

שבאמורים כמו שיש בפר, יש מעילה, אף כשהם

בקדשים קלים, אבל באימורים שאין בפר, כגון

אליה, שישנה רק בכבש, לא היינו יודעים אם יש בו

מעילה בקדשים קלים או לא].

ב. [דרשת רבי שאמר רבי חנינא], נאמר בשלמים,

"כָּל חֵלֶב לַה'", ללמד, שכל הקרוי חלב

בקרבנות, הרי הוא לגבוה, ויש בו מעילה, ובכלל

זה האליה של הכבש, הקרויה חלב שנאמר

"חֵלְבוֹ הָאֱלִיָּה". [ומכל מקום לא די בכתוב הזה, כי

מהכתוב הזה יש ללמוד שבאמורים הקרויים חלב,

יש מעילה, אף כשהם בקדשים קלים, אבל

באימורים שאינם קרויים חלב כגון שתי הכליות, לא

היינו יודעים אם יש בו מעילה בקדשים קלים או

לא].

אלית הכבש מותרת באכילה

אף על פי שקרויה חלב

אף על פי שהאלית הכבש קרויה בתורה חלב

שנאמר בעניין קרבן שלמים "חֵלְבוֹ הָאֱלִיָּה"

מכל מקום מותרת באכילה ואינה בכלל הכתוב

"כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ".

לדעת רב זביד – הסיבה לכך שחלב האליה של

הכבש מותר, כי נאמר בכתוב האוסר את החלב,

"כָּל חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ", ללמד,

שלא נאסר אלא חלב שאמור בכולם, ואילו חלב

האליה אינו אמור אלא בכבש, ולא בשור ועז,

ולכן אינו בכלל איסור אכילת חלב.

ולדעת רב אשי – הסיבה לכך שחלב האליה של

הכבש מותר, כי באמת אינו קרוי "חלב" סתם,

אלא "חלב האליה", ולא אסרה תורה אלא מה

שנקרא "חלב" סתם. [ודבריו נדחו, שכן, אם

אלית הכבש אינה קרויה חלב, לא תהא גם

בכלל הכתוב "כָּל חֵלֶב לַה'", ולא יהא בה

מעילה, ואין הדין כן].

מניין שאין מעילה בדם הקרבנות [אף קודם

זריקתו למזבח] **ולא שאר איסורים הנזכרים**

במשנה

לדעת עולא – מתוך שנאמר בדם "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ יִכָּפֵר", למדנו שהדם נתון לנו ואינו נחשב כקדשי גבוה שיהיה בו מעילה.

ולדעת דבי רבי ישמעאל – מתוך שנאמר בדם "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ יִכָּפֵר", למדנו שהדם נתון על המזבח לכפרה בלבד ולא שיהא נחשב של גבוה להיות בו מעילה.

ולדעת רבי יוחנן – מתוך שנאמר בדם "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי הַדָּם הוּא בְּנַפְשׁוֹ יִכָּפֵר", למדנו שדין הדם מתחילה ועד סוף שווה, הוא שהיה, והוא שיהיה. ואחר זריקתו, דין פשוט הוא שאין בו מעילה, כי כבר נעשית מצוותו, וכל שנעשית מצוותו אין בו מעילה, ואם כן, כשם שבסופו אין בו מעילה, כך גם בתחילתו, קודם שנזרק למזבח, אין בו מעילה.

ומתחילת הסוגיה משמע, שנחלקו האמוראים הללו, מניין לנו שאין מעילה בדם הקרבנות, אולם **מסוף הסוגיה נראה, שאין כאן מחלוקת, אלא שלושה מיעוטים אלו, באו ללמד שלושה דברים.**

א. דם הקרבנות אין חייבים עליו משום נותר.

כלומר האוכל דם קרבנות שנעשו נותר, אינו עובר באיסור אכילת נותר, [אלא רק באיסור אכילת דם].

ב. דם הקרבנות אין בו מעילה.

ג. דם הקרבנות אין חייבים עליו משום טומאה. כלומר, טמא האוכל דם קרבנות, אינו עובר באיסור אכילת קרבן בטומאה, [אלא רק באיסור אכילת דם].

ד. וכמו כן, דם הקרבנות אין חייבים עליו משום פיגול, כלומר האוכל דם קרבנות שנעשו פיגול, אינו עובר באיסור אכילת פיגול, [אלא רק באיסור אכילת דם]. **ודין זה למד בלא מיעוט רביעי,** כי פשוט הוא, שכן אין דין פיגול למד מבשר השלמים, שהוא דבר שאחרים מתירים אותו [=זריקת הדם והקטרת האימורים] ומכאן שאין פיגול נוהג אלא בדבר שאחרים מתירים אותו [לאכילת אדם או לאכילת מזבח כבשר ואימורים], אבל הדם, אין דבר המתיר אותו לזריקה למזבח, ולפיכך אין נוהג בו דין פיגול.

אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו

לעיל נתבאר, שכל דבר שנעשית מצוותו, דין פשוט הוא, ששוב אין בו מעילה. וקודם שנבאר בעזה"י מניין יש ללמוד זאת, נקדים, שיש כמה **דברים שיש בהם מעילה, אף אחר אחר שנעשית מצוותם.**

א. תרומת הדשן.

בכל בוקר, מצווה על הכהנים להרים מהדשן שעל המזבח מלא המחיתה, ולתתו בצד המזבח, ודשן זה, אף אחר שנעשית מצוותו, יש בו דין מעילה, שנאמר בו, "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְלַי הַמִּזְבֵּחַ", ללמד, שטעון שימה וגניזה, ואין לקחתו משם, ומכאן שאסור בהנאה.

ב. בגדי כהן גדול אחר יום הכיפורים.

לדעת חכמים – ארבעה בגדי לבן שכהן גדול נכנס בהם לפני ולפנים ביום הכפורים, טעונון גניזה עולמית, ואין הדיוט עובד בהן כל השנה, ולא כהן גדול ליום כפורים אחר, שנאמר בהם, "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַבָּד אֲשֶׁר לְבִשׁ בְּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם", ללמד, שטעונון שם גניזה, ואסור להנות מהם, ויש בהם מעילה אף על פי שנעשית מצוותם.

אולם לדעת רבי דוסא – אין הבגדים הללו טעונון גניזה, וכשרים לכהן הדיוט בכל השנה, ורק כהן גדול אסור להשתמש בהם ליום כפורים אחר.

ג. עגלה ערופה.

עגלה ערופה, אחר עריפתה, אסורה בהנאה, ויש בה מעילה אף על פי שנעשית מצוותה, שנאמר בה, "וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֵגְלָה בְּנַחֲלִי", ללמד, שטעונון שם קבורה, ולא יהנו ממנה.

ועתה נבאר, מניין שבשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- לדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת **אין מלמדים**, כלומר, כשחזרה תורה על דין מסוים בשני מקומות, ולא הסתפקה לכותבו במקום אחד, ולסמוך על כך, שילמד המקום השני ממנו, הרי זו ראייה, שאין ללמוד משום אחד מהמקומות הללו שכן יהיה הדין בשאר מקומות, [ולכן הוצרכה תורה לכתוב את הדין בכל מקום בפני עצמו], ואם כן, לכל הפחות בשני כתובים נאמר שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], ומאחר ששני כתובים אין מלמדים, על כרחך בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו.

- ולדעת האומרים, ששני כתובים הבאים כאחת מלמדים, ורק **שלושה כתובים הבאים כאחת אין מלמדים.** אם דעתם כדעת חכמים

לעניין בגדי כהן גדול, הרי כאן שלושה כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ובגדי כהונה ועגלה ערופה], ואין ללמוד מהם לשאר מקומות.

- ואף אם דעתם כדעת רבי דוסא, ואם כן, יש כאן רק שני כתובים, שנאמר בהם שיש מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [תרומת הדשן ועגלה ערופה], מכל מקום מודים הם, שאין ללמוד מהכתובים הללו, שגם בשאר מקומות הדין כן, **כי בכל אחד משני הכתובים הללו יש מיעוט**, המלמד, שרק בו יש מעילה אף אחר שנעשית מצוותו, אבל בשאר מקומות אין מעילה בדבר שנעשית מצוותו, [בתרומת הדשן נאמר "וְשָׂמוּ" דווקא אותו ולא את אחרים. ובעגלה ערופה נאמר "הָעֲרוּפָה" דווקא היא ולא דבר אחר].

סליק פרק כל הבשר

פרק תשיעי העור והרוטב

דף קי"ז

סדר הפרקים ד-ה-ו-ז-ח-ט

כתבו התוס', שמאחר ששנינו בפרק "בהמה המקשה", ששליא אינה מטמאה טומאת אוכלין, ולא טומאת נבלות, שנו לבסוף פרק "העור והרוטב", המדבר גם הוא בעניין טומאת אוכלים וטומאת נבלות.

והסיבה שהפסיק התנא בין "בהמה המקשה" לבין "העור והרוטב" בכמה פרקים, כי מאחר ששנה בפרק "בהמה המקשה", את הדין "מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו", שנה אחר כך את פרק "אותו ואת בנו". ומאחר שדיבר בו בעניין שחיטה שאינה ראויה, שנה אחר כך "כסוי הדם". ומאחר ששנה בו "ונוהג בחיה ובעוף", שנה אחריו "גיד הנשה", שנוהג בחיה ולא בעוף. ומאחר שדיבר בו בדין ירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור, שנה אחר כך "כל הבשר", המדבר בעניין בליעת איסור. ולאחר מכן חזר לעניין הראשון, של טומאת אוכלים וטומאת נבלות ושנה העור והרוטב.

דברים המצטרפים לשיעור טומאת אוכלים

ואינם מצטרפים לשיעור טומאת נבלות

האוכלים אינם מקבלים טומאה [כגון משרץ], אלא אם כן יש בהם שיעור כביצה, ויש דברים שכשהם בפני עצמם הם אינם נחשבים כאוכל לקבל טומאה אבל הם מצטרפים לאוכל שאין בו שיעור כביצה להשלימו לשיעור הזה ואלו הם:

א-ב-ג-ד. העור [של בהמה שחוטה], מצטרף לבשר שאדוק בו להשלימו לשיעור כביצה. וכן העצמות שיש בהן מוח, שהוא אוכל, מצטרפים למוח להשלימו לשיעור כביצה. וכן הקרניים, [במקום שחותכים ויוצא דם כמבואר בגמרא בדף קכ"א], מצטרפים לבשר שתחתיהם להשלימו לשיעור כביצה. וכן הטלפיים, מצטרפים לבשר שתחתיהם להשלימו לשיעור כביצה. והטעם של כל אלו, שהם מצטרפים, כי כל אלו נחשבים כשומרים על האוכל, ולהלן יתבאר בעזה"י, שהשומר של האוכל, מצטרף עמו לשיעור הטומאה.

ה-ו. הרוטב [=ליחה], וכן הקיפה [=תבלין], מצטרפים לתבשיל להשלימו לשיעור כביצה. שכל אלו אינם נאכלים בפני עצמם, אבל נאכלים הם בתבשיל. [ובעזה"י דין זה יתבאר יותר בדף ק"כ].

ז-ח. וכן דין האלל [=יתבאר בגמרא] והגידים, שהם מצטרפים לאוכל להשלימו לשיעור כביצה. [דין האלל יתבאר בעזה"י בדף קכ"א].

ונבלה אינה מטמאה, אלא כשיהא בה עצמה שיעור כזית, ושום דבר שאינו נבלה אינו משלימה לשיעור זה, שנאמר "הַנֶּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא", כלומר דווקא הנוגע בנבלה עצמה נטמא, ולכן, כל הדברים המנויים לעיל, אינם מצטרפים לנבלה, להשלימה לשיעור כזית.

דף קי"ח

דיני "יד" ו"שומר"

פרק העור והרוטב פותח בביאור דיני "יד" ו"שומר" לעניין טומאה, ומניין הם למדים. וקודם שנכתוב את דיניהם, ומניין הם למדים, נקדים לבאר מהם "יד" ו"שומר".

"יד" הוא דבר שאינו ראוי לקבל טומאה מחמת עצמו, אבל הוא מחובר לדבר הראוי לקבל טומאה, ועל ידו ניתן לטלטל את הדבר המקבל טומאה, [כידות [=ידיות] הכלים שהכלים ניטלים על ידם].

ו"שומר" הוא גם כן דבר שאינו ראוי לקבל טומאה מחמת עצמו, אבל הוא שומר על דבר הראוי לקבל טומאה, [כקליפת הפרי, שהיא עצמה אינה אוכל, והיא שומרת על האוכל שבתוכה, שהוא ראוי לקבל טומאה].

<< ואלו דיני "יד" ו"שומר" לעניין טומאת

אוכלים קלה, [טומאה זו נקראת טומאה קלה, כי

אוכלים טמאים אינם מטמאים אדם וכלים, אלא

אוכלים ומשקים בלבד].

< ה"יד" [שאינו שומר, כגון עצם שאין בתוכו מוח, אבל יש בראשו האחד בשר, והוא מטלטל על ידי העצם]:

הרי זה טמא – כלומר היד מכניסה טומאה לאוכל שאם נגע שרץ ביד של אוכל טהור, הרי זה כמי שנגע השרץ באוכל עצמו, ונטמא האוכל מהשרץ.

והרי זה מטמא – כלומר היד מוציאה טומאה מהאוכל שאם נגע היד של אוכל טמא במשקה הרי זה כמי שנגע האוכל הטמא עצמו במשקה ונטמא המשקה.

אבל אינו מצטרף לשיעור – כלומר כשהאוכל עצמו אין בו שיעור [כביצה] לטומאה [שהוא השיעור של אוכלים לטומאה] והיד משלימו לשיעור אין הדבר מועיל לו והרי זה כאוכל שאין בו שיעור לטומאה ואינו מטמא.

< וה"שומר" [אף שאינו יד, כגון עור שעל גבי בשר]:

הרי זה טמא – כלומר השומר מכניס טומאה לאוכל, שאם נגע שרץ בשומר של אוכל טהור, הרי זה כמי שנגע השרץ באוכל עצמו, ונטמא האוכל מהשרץ.

והרי זה מטמא – כלומר השומר מוציא טומאה מהאוכל, שאם נגע השומר של אוכל טמא במשקה, הרי זה כמי שנגע האוכל הטמא עצמו במשקה, ונטמא המשקה.

והרי זה מצטרף לשיעור – כלומר כשהאוכל עצמו אין בו שיעור [כביצה] לטומאה [שהוא השיעור של אוכלים לטומאה] והשומר משלימו לשיעור, הדבר מועיל לו, והרי זה כאוכל שיש בו שיעור לטומאה, והוא מטמא.

< וזה שאינו לא יד ולא שומר, [כגון שער, שחתיכת בשר בראשו. או עצם דק וקטן שמחובר בו אוכל, ואינו ראוי להיות יד מחמת קטנו] – **אינו טמא, ואינו מטמא, ואינו מצטרף לשיעור.**

<< ולעניין טומאת נבלות החמורה, דין "יד" ודין "שומר", שווים הם, ואלו הם. [טומאה זו נקראת טומאה חמורה, כי נבלה מטמאה אף אדם וכלים].

הרי אלו מטמאים – כלומר מוציאים טומאה מהנבלה, שאם נגעו בטהור, הרי זה כמי שנגעה הנבלה עצמה בטהור ולכן הוא נטמא. [ו"הרי אלו טמאים", כלומר שהנבלה מקבלת טומאה דרכם, אין לומר בנבלה, כי הנבלה היא עצמה הטומאה, ואינה מקבלת טומאתה מבחוץ, ואין לדון בה אלא איך היא מטמאה אחרים].

אבל אינם מצטרפים לשיעור – כלומר כשבשר הנבלה עצמו אין בו שיעור [כזית] לטומאה, [שהוא השיעור של נבלה לטומאה], וה"יד" או ה"שומר" משלימו לשיעור, אין הדבר מועיל לו, והרי זה כנבלה, שאין בה שיעור לטומאה, ואינה מטמאה.

מניין למדים דיני "שומר"

א-ב. **טמא ומטמא – בקל וחומר.**

להלן יתבאר בעזה"י, מניין למדים, ש"יד" טמא ומטמא, ומאחר שיש כתובים המלמדים זאת לעניין "יד", [כפי שיתבאר בעזה"י להלן], מעתה, יש ללמוד בקל וחומר, שאם "יד" הקל, שאינו שומר על האוכל, ואין סברא כל כך שיהיה כמו האוכל, **טמא ומטמא, קל וחומר ש"שומר" החמור**, שהוא שומר על האוכל, ומסתבר יותר שיהיה כמו האוכל, שיהיה גם **טמא ומטמא.**

וכל זה לעניין טומאת אוכלים הקלה, אבל לעניין טומאת נבלות החמורה, ה"יד" אינו אלא מטמא, אבל אינו טמא [כפי שהתבאר לעיל], וכמו כן, השומר הלמד ממנו בקל וחומר, אינו אלא מטמא, אבל אינו טמא.

ג. **מצטרף לשיעור כביצה – מהכתוב "וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אֶשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא."**

- מתחילה רצו לומר, שממשמעות הכתוב, "וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אֶשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא", יש ללמוד, דין טומאה ל"שומר" שכן משמעות הכתוב היא, שהזרע שהוא במצב שהדרך לזרעו, כלומר עם הקליפה שלו, אינו מקבל טומאה, כי לא הוכשר, אבל אם הוכשר לקבל טומאה, מקבל טומאה עם הקליפה שלו, ומכאן שנתרבתה טומאה גם לקליפת האוכל כמותו, כלומר ל"שומר". [אלא שהקשו על כך אם כן אין ללמוד מכאן טומאה אלא ל"שומר" שהוא קיים בשעת זריעה כגון קליפת חיטים שעורים ועדשים אולם מניין לנו טומאה ל"שומר" שאינו קיים בשעת הזריעה כקליפת פירות שאין השומר בא אלא אחר הגידול].

- **ומסקנת הסוגיה, שריבוי דין טומאה ל"שומר" למד משלושה ריבויים האמורים בכתוב, "על כל זרע (א) זרע (ב) זרוע אֶשֶׁר (ב) יִזְרַע", הבאים ללמד על טומאת שומרים בשלושה אופנים, אחד לשומר של זרעים. ואחד לשומר של פירות האילן. ואחד לשומר של בשר וביצים ודגים.**

ומאחר שדין זה, ש"שומר" טמא ומטמא כבר למד בקל וחומר, [כמבואר לעיל], כשבאה תורה

לרבות דין טומאה נוסף ל"שומר", על כרחך באה ללמד שהוא מצטרף לשיעור הטומאה עם האוכל.

ומכאן שהשומר מצטרף לשיעור כביצה של טומאה אוכלים.

וכל זה לעניין טומאת אוכלים הקלה, אבל לעניין טומאת נבלות החמורה, ה"שומר" אינו מצטרף לשיעור כזית של טומאת נבלה, שנאמר, "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיָא לָכֶם לֶאֱכֹלָהּ הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב", ללמד שרק הנבלה עצמה מטמאה, ובבשרה לבדו צריך להיות שיעור כזית, ואין ה"שומר" מצטרף לכך.

מניין למדים דיני "יד"

אופן א. [שנדחה].

מתחילה רצו לומר, שדין זה, שלעניין טומאת אוכלים, ה"יד" טמא ומטמא, למד משני

הכתובים הבאים:

(א) "וְכִי יָתֵן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", ומתוך שנאמר "לָכֶם", הראוי לכם להשתמש בו, נטמא, והרי זה מלמד, שגם ה"יד" של האוכל נטמא, ומכאן שהיד מכניסה טומאה לאוכל.

(ב) "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיָא לָכֶם לֶאֱכֹלָהּ הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד הָעֶרֶב", ומתוך שנאמר "לָכֶם", משמע שכל הראוי לכם להשתמש בו מהנבלה, מטמא, והרי זה מלמד, שגם ה"יד" של הנבלה מטמא, ומכאן שהיד מוציא טומאה לטהור.

ומתחילה היו סבורים, שאין סברא לחלק בין יד של טומאת אוכלים, ליד של טומאת נבלה, ומאחר שנתבאר שבנבלה היד מוציא טומאה לטהור, הוא הדין ביד של טומאת אוכלים, ואם כן משני הכתובים הללו יש ללמוד, ש"יד" טמא ומטמא בטומאת אוכלים.

[ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור].

< והקשו על כך, כי טומאת נבלות חמורה מטומאת אוכלים, ואם כן, אין ללמוד ש"יד" לטומאת אוכלים מוציא טומאה, מכך שנתבאר בכתוב ש"יד" של טומאת נבלות מוציא טומאה, ואם כן, שמא לעניין טומאת אוכלים ה"יד" מכניסה טומאה ואינה מוציאה, [והכתוב האמור ב"שומר" לא בא לרבות אלא שה"שומר" עדיף מהיד בכך שהוא גם מוציא טומאה, ואם כן, לא למדנו שה"יד" מוציא טומאה, ולא למדנו שה"שומר" מצטרף לשיעור טומאה].

אופן ב.

שוב אמרו שדין זה שלעניין טומאת אוכלים ה"יד" טמא ומטמא למד מהכתוב האמור בו בלבד "וְכִי יָתֵן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", שכן מתוך שנאמר "לָכֶם", משמע שכל הראוי לכם להשתמש בו, נטמא, והרי זה מלמד, שגם ה"יד" של האוכל נטמא, ומכאן שהיד מכניסה טומאה לאוכל.

ומאחר שלמדנו שה"יד" מכניסה טומאה לאוכל טהור, כל שכן שהיא מוציאה טומאה מהאוכל שכבר נטמא, [לטמא משקים אחרים].

[ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור].

< אלא שמתחילה הקשו על כך, שכן מאחר שאין אלא כתוב אחד, המלמד על דין "יד" לטומאת אוכלים, מסתבר שהוא בא ללמד על כך שה"יד" מוציא טומאה מאוכל שכבר נטמא, [שזה הדבר הקל יותר], אבל אינו מלמד שה"יד" גם מכניס טומאה לאוכל טהור.

[והכתוב האמור ב"שומר", לא בא לרבות אלא שה"שומר" עדיף מהיד בכך שהוא גם מכניס טומאה לאוכל טהור, ואם כן לא למדנו שה"יד" מכניס טומאה, ולא למדנו שה"שומר" מצטרף לשיעור טומאה].

- אולם למסקנת הסוגיה, אין זו קושיה, כי מאחר שהכתוב מדבר על הכנסת טומאה לאוכל הטהור, על כרחך לעניין זה נתרבו הידות, כלומר להכניס טומאה לאוכל הטהור, וממילא יש ללמוד בקל וחומר, שהם גם מוציאות ממנו טומאה. [ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור]. [וה"שומר" האמור בנבלה, ללמד שמוציא ממנה טומאה, אף היינו יכולים ללמוד גם לולא הכתוב, כי ניתן ללמוד זאת בקל וחומר מ"יד", שמוציא טומאה מנבלה, מכל מקום נתפרש הדין הזה בתורה, כי פעמים התורה כותבת בפירוש, גם דין שניתן ללמודו בקל וחומר [=מלתא דאתיא ברל וחומר טרח וכתב לה קרא]].

אופן ג. [שנדחה].

שוב רצו לומר, שדין זה, שלעניין טומאת אוכלים, ה"יד" טמא ומטמא, למד משני

כתובים.

כתוב אחד הוא האמור בגופו "וְכִי יָתֵן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", והוא באמת בא ללמד על כך שהיד מוציאה טומאה, [כפי

שנתבאר לעיל בקושיה על אופן ב'.

וכתוב שני הוא כתוב שנכתב לכאורה שלא לצורך, כפי שיתבאר בעזה"י, והוא בא ללמד שה"יד" גם מכניסה טומאה.

שכן שלושה כתובים נאמרו בעניין ידות: (א) האחד לעניין טומאת אוכלים "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם". (ב) השני לעניין טומאת כלי חרס "וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל מִנִּבְלָתָם עָלָיו יִטָּמֵא תַנּוּר וְכִירִים יִתְּצֶה טָמְאִים הֵם וְטָמְאִים יִהְיוּ לָכֶם". (ג) והשלישי לעניין טומאת נבלות "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֲכֹלָהּ הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטָּמֵא עַד הָעָרֵב".

ואמנם אם היה ריבוי לדין יד רק באחד משלושת הכתובים הללו, לא היינו יודעים שיש דין יד גם בשני המקומות האחרים. [כי אם היה כתוב דיו יד רק לעניין זרעים היה מקום לומר שרק לזרעים ריבתה תורה דין יד כי הם חמורים יותר מכלי חרס ומנבלה שכן הזרעים טומאתם מרובה יותר שמקבלים טומאה אף מולד הטומאה ושומר שלהם מצטרף עימהם. וכמו כן אם היה כתוב דין יד רק לעניין כלי חרס היה מקום לומר שרק לכלי חרס ריבתה תורה דין יד כי הם חמורים יותר מזרעים ומנבלה שהם מטמאים את הנכנס לתוכם וכן נטמאים מהנכנס לתוכם אף בלא נגיעה. וכמו כן אם היה כתוב דין יד רק לעניין נבילה, היה מקום לומר, שרק לנבילה ריבתה תורה דין יד, כי היא חמורה יותר מזרעים ומכלי חרס, שכן הנבלה מטמאה אדם ומטמאה במשא וטומאתה מחמת עצמה].

וכמו כן, אם היו כתובים רק שני הכתובים לזרעים ולנבלה או רק שני הכתובים לכלי חרס ונבלה, לא היה אפשר ללמוד דין ידות גם בכתוב השלישי. [שכן אם היה כתוב רק לעניין זרעים ונבלה היה מקום לומר שדווקא בהם ריבתה תורה דין ידות שהם מאכלים אבל לכלי חרס לא ריבתה תורה דין ידות. וכמו כן אם היה כתוב דין יד רק לעניין כלי חרב ונבלה היה מקום לומר שרק בהם ריבתה תורה דין ידות כי מקבלים טומאה אף בלא מגע בטומאה אחרת [שכלי חרס מקבל טומאה מאוירו ונבלה מקבלת טומאה מחמת עצמה] מה שאין כן זרעים שאינם נטמאים אלא על ידי נגיעה בטומאה].

אבל די היה לכתוב דין ידות רק בשני הכתובים, לעניין זרעים, ולעניין כלי חרס, ומהם היינו למדים דין ידות גם בנבלה.

ואם כן, כשפירשה תורה דין ידות בנבלה, הרי זה ככתוב יתר, הבא ללמד דין נוסף ביד לעניין אוכלים, [=אם אינו עניין לנבלה, הלמדה כבר בבניין אב, תנהו עניין לטומאת אוכלים] והוא, שהיד גם מכניסה טומאה, ולא רק מוציאה [=אם אינו עניין להוציא המבואר מהכתוב הראשון, תנהו עניין להכניס]. [ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור].

< אולם הקשו על כך, כי באמת הכתוב המלמד דין יד בנבלה, אינו מיותר, ואף שניתן ללמוד דין יד בנבלה, מבניין אב מזרעים וכלי חרס, מכל מקום אם הדבר היה למד בבניין אב, היינו אומרים, דיו לבא מן הדין להיות כנידון, כלומר מאחר שדין יד בנבלה למד מהאמור בעניין זרעים וכלי חרס, כשם שהיד האמור בהם, אינו מטמא אדם וכלים, כך יד הנבלה לא יטמא אדם וכלים, ולכך הוצרכה תורה לפרש דין יד בנבלה עצמה, ללמד שהיד נידון כנבלה, ומטמא אף אדם וכלים, ומאחר שאין כאן כתוב יתר אין לנו מניין ללמוד שהיד של טומאת אוכלים מכניס טומאה. [והכתוב האמור ב"שומר", לא בא לרבות אלא שה"שומר" עדיף מהיד בכך שהוא גם מכניס טומאה לאוכל טהור, ואם כן לא למדנו שה"יד" מכניס טומאה, ולא למדנו שה"שומר" מצטרף לשיעור טומאה].

אופן ד.

שוב אמרו, שדין זה, שלעניין טומאת אוכלים, ה"יד" טמא ומטמא, למד משני כתובים.

כתוב אחד הוא האמור בגופו "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", והוא באמת בא ללמד על כך שהיד מוציאה טומאה, [כפי שנתבאר לעיל בקושיה על אופן ב'].

וכתוב שני הוא כתוב שנכתב לכאורה שלא לצורך, והוא הכתוב המלמד ש"שומר" של נבלה מטמא כנבלה. שנאמר בנבלה, "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֲכֹלָהּ הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטָּמֵא עַד הָעָרֵב", לרבות את הנוגע בשומר שהוא טמא, ולא היה צריך הכתוב ללמד שהשומר של הנבלה מטמא שכן כבר מבואר בכתוב שאפילו היד של הנבלה מטמא [שנאמר "וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הִיא לָכֶם לְאֲכֹלָהּ הִנֵּגַע בְּנִבְלָתָהּ יִטָּמֵא עַד הָעָרֵב"], ואם כן, כל שכן שגם השומר של הנבלה מטמא, ומאחר שאין הכתוב הזה נצרך לעניין טומאת שומר של נבלה, ולא לעניין יד של נבלה, תנהו לעניין יד של טומאת אוכלים, ללמד שהיד של טומאת אוכלים, לא רק מוציאה טומאה מהאוכל, [כמבואר מהכתוב הראשון], אלא גם מכניסה לו טומאה. [ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור].

< ומתחילה הקשו על כך, מניין שהכתוב היתר בא ללמד על כך שיד של טומאת אוכלים מכניס

טומאה, [ושוב ללמוד בקל וחומר שגם השומר דינו כן], אולי לא בא הכתוב הזה, אלא ללמד, שהשומר של טומאת אוכלים מכניס טומאה. [והשומר הכתוב בעניין טומאת אוכלים, בא ללמד על כך שהשומר גם מצטרף לשיעור. אבל אין כתוב המלמד שהיד של טומאת אוכלים מכניס טומאה].

- ותירץ רב חביבא, שהסברא נותנת, שהכתוב היתר האמור בעניין "שומר" של נבלה, בא לרבות דין ב"יד" של טומאת אוכלים, ולא ב"שומר" של טומאת אוכלים, והסיבה לכך, כי ה"שומר" האמור בנבלה, דומה ל"יד" של טומאת אוכלים, שאינה מצטרפת לשיעור הטומאה, ואינו דומה ל"שומר" של טומאת אוכלים, שהוא מצטרף לשיעור הטומאה. ואם כן, מה"יד" האמורה בטומאת אוכלים, אנו למדים שהיד מוציאה טומאה מאוכלים, ומה"שומר" האמור בטומאת נבלה, אנו למדים שהיד אף מכניסה טומאה לאוכלים. [ושוב יש ללמוד בקל וחומר, שגם ה"שומר" טמא ומטמא. וממילא הכתוב בעניין "שומר", בא ללמד, שהשומר אף מצטרף לשיעור].

הקשה רבי אליהו, מנלן ידות בכלים דעלמא, דמ"יד" דזרעים ותנור ונבלה לא אתו, דמה להנך שאין להם טהרה במקוה. ונראה, משום דדרשינן בתורת כהנים, והנוגע בהן, לרבות את הידות, וההוא אפשר דלשאר כלים איצטריך. ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה, הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי. [תוס'].

"יד" להכשר

כבר נתבאר בכמה מקומות, שאין אוכלים מקבלים טומאה [כשנגעו בטומאה], אלא אם כן הוכשרו תחילה לקבל טומאה, על ידי שנגעו באחד המשקים. ונחלקו חכמים בדין אוכל שנגעו משקים ב"יד" שלו, ולא באוכל עצמו.

< **לדברי רבי חייא בר אשי אמר רב – אין "יד" להכשר**, ואם נגעו משקים ב"יד" של האוכל, לא הוכשר האוכל לקבל טומאה. ויש ללמוד דין זה הן מסברא והן מהכתובים. מהכתובים יש ללמוד זאת, שכן דין "יד" האמור בעניין טומאת אוכלים, למד מהכתוב, "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנְבֵּלְתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם", ולדעת רב, מקרא נדרש רק על מה שסמוך לו לפניו, ולא על מה שכתוב לפני כן, ואם כן, הכתוב "לָכֶם", המלמד שגם היד בכלל הכתוב [כפי שנתבאר לעיל], אינו נדרש אלא על דין טומאה הנזכר בכתוב "טָמֵא הוּא", ולא על דין הכשר הנזכר בכתוב לפני כן, "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע". ואף מסברא אין ללמוד שיש דין יד להכשר, כי לא אמרה תורה כן אלא לעניין טומאה, וההכשר אינו תחילת הטומאה.

< **ולדברי רבי יוחנן** [שתניא כוותיה] – **יש "יד" להכשר**, ואם נגעו משקים ב"יד" של האוכל, הוכשר האוכל לקבל טומאה, כאילו נגעו המשקים באוכל עצמו. ויש ללמוד דין זה הן מסברא והן מהכתובים. מהכתובים יש ללמוד זאת, שכן דין "יד" האמור בעניין טומאת אוכלים, למד מהכתוב "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנְבֵּלְתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם" ולדעת רבי יוחנן מקרא נדרש בין על מה שסמוך לו לפניו ובין על מה שכתוב לפני כן ואם כן הכתוב "לָכֶם" המלמד שגם היד בכלל הכתוב [כפי שנתבאר לעיל] נדרש הן על דין טומאה הנזכר בכתוב "טָמֵא הוּא" והן על דין הכשר הנזכר בכתוב לפני כן "וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע". ואף מסברא יש ללמוד כן כי מאחר שלמדנו שלעניין טומאה יש דין "יד" הוא הדין לעניין הכשר שכן ההכשר נחשב כתחילת הטומאה והרי זה בכלל דיני טומאה.

בברייתא, שממנה יש ראייה לדברי רבי יוחנן, מבואר גם, שאין הזרעים מקבלים טומאה אלא כשיתלשו, [שאם לא כן, טימאת את הכל, שאין לך מחוברים שאין שרצים מצויים אצלם], וכשם שאין הזרעים מקבלים טומאה אלא כשיתלשו, כך אינם מקבלים הכשר על ידי משקים, אלא כשיתלשו.

שיעור האוכל שיש ל"יד"

ול"שומר" שלו דין "יד" ו"שומר"

לדעת רב – אוכל פחות מכזית, אין לו יד, ולכן, כשהיה אותו אוכל עם אוכלים אחרים שיש בהם שיעור כביצה, ונגעה טומאה ביד, לא נכנסה טומאה לאוכל, [וכן אם היו האוכלים טמאים, ונגעה טהרה ביד, לא נטמאת], כי מאחר שהיד הזו מחוברת רק לאוכל שהוא פחות מכזית, אינה נחשבת כיד, ואינה טמאה ולא מטמאה. **ושומר של אוכל שהוא פחות משיעור זית ויותר משיעור פול, נידון כשומר**, להכניס טומאה לאוכל, ולהוציא טומאה מהאוכל, ולהצטרף עמו לשיעור טומאה, אבל כשהיה האוכל פחות משיעור פול, אין השומר שלו נידון כשומר, ואינו, לא טמא, ולא מטמא, ולא מצטרף עמו לשיעור. [ומבואר בגמרא בדף קי"ט, שכן הדין בשומר של אוכל שהוא פחות מפול, ואינו דבר שלם, אבל באוכל שהוא בריה שלמה, מודה רב, שאף על פי שהוא פחות משיעור פול, יש לו שומר, שכן דין שומר למד מהכתוב "עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ", שלמדו ממנו, שקליפת החיטה והשעורה והעדשה נחשבת כשומר, אף על פי ששיעור החיטה והשעורה והעדשה הוא פחות משיעור פול, והטעם לכך, כי הם בריה שלמה, ולבריה שלמה יש שומר, אף

כשאין בה שיעור פול].

לדעת רבי יוחנן – אוכל פחות משיעור זית, ויותר משיעור פול, יש לו יד, ולכן, כשהיה אותו אוכל עם אוכלים אחרים שיש בהם שיעור כביצה, ונגעה טומאה ביד, נכנסה טומאה לאוכל, [וכן אם היו האוכלים טמאים, ונגעה טהרה ביד, נטמאה], אבל כשהיה האוכל פחות משיעור פול, אין לו יד, לא להיטמא, ולא לטמא. ושומר של אוכל, אפילו הוא פחות משיעור פול, נידון כשומר, להכניס טומאה לאוכל, ולהוציא טומאה מהאוכל, ולהצטרף עמו לשיעור טומאה.

שני עצמות שבכל אחד שיעור חצי זית של בשר המת בצדס האחד ונכנסו ראשיהם

השניים הריקנים לבית

עצם מן המת מטמא במגע ובמשא בלבד, וכזית בשר מן המת, מטמא אף באוהל, כלומר כל המאהיל עליו טמא, ואם נכנס לבית כל הבית טמא.

ונחלקו חכמים, מה הדין, כשיש שני עצמות, שבכל אחד יש שיעור חצי זית בצדס האחד, והכניסו לתוך בית רק את צידם הריקן, האם צידם הריקן נחשב כבשר המת, [מחמת הבשר שבצד השני], ואם כן, יש כאן כזית מן המת בתוך הבית, והוא נטמא באהל, או שאין להחשיב את צידם הריקן כבשר המת, ואין כאן כזית בשר המת בבית, ואינו נטמא באהל.

< דעת רב.

כשהעצמות נחשבות רק כיד של בשר המת, ולא כשומר שלו, כגון שאין בעצמות מוח, אלא יש בשר סביב ראשם החיצון, מאחר שלדעת רב אין יד לפחות מכזית, אין העצמות נחשבות כיד של בשר המת, לטמא, כמו הבשר עצמו, ואין הבית טמא.

וכשהעצמות נחשבות כשומר של הבשר, כגון שיש בצידם החיצון מוח בתוך העצם, מאחר שלדעת רב יש שומר לפחות מכזית [ובלבד שיהא כפול], העצמות נחשבות כשומר של בשר המת, ומטמאות כבשר המת, והבית טמא.

ומה שמצינו, שנחלקו תנא קמא ויהודה בן נקוסא משום רבי יעקב בשני עצמות שבכל אחד חצי זית בשר המת, ונכנסו שני ראשיהם הריקן לבית, שתנא קמא מטמא את הבית, ויהודה בן נקוסא משום רבי יעקב מטהר. יתכן שנחלקו בעצמות שהם יד לבשר, ואז דעת רב כדעת יהודה בן נקוסא משום רבי יעקב, ויתכן נחלקו בעצמות שהם שומרים לבשר, ואז דעת רב כדעת תנא קמא.

< ודעת רבי יוחנן.

בין כשהעצמות נחשבות רק כיד של בשר המת, ולא כשומר שלו, כגון שאין בעצמות מוח, אלא יש בשר סביב ראשם החיצון, ובין כשהעצמות נחשבות כשומר של הבשר, כגון שיש בצידם החיצון מוח בתוך העצם, הבית טמא, כי לדעת רבי יוחנן, יש יד לפחות מכזית [ויותר משיעור פול], ויש שומר לפחות מכזית, ואם כן, העצמות נחשבות כיד או כשומר של הבשר, ומטמאות באוהל כמו הבשר.

ומה שמצינו, שנחלקו תנא קמא ויהודה בן נקוסא, בשני עצמות, שבכל אחד חצי זית בשר המת, ונכנסו שני ראשיהם הריקן לבית, שתנא קמא מטמא את הבית, ויהודה בן נקוסא משום רבי יעקב מטהר, [ומשמע שדווקא באופן הזה שיש בכל עצם כחצי זית נחלקו אבל אם היו חמש עצמות שבכל אחד פחות משיעור פול לדברי הכל הבית טהור]. ודאי נחלקו בעצמות שהם יד לבשר, ודעת רבי יוחנן כדעת תנא קמא.

דף קי"ט

עצם הקולית

רבי יהודה ואחרים, נחלקו בברייתא, בדין עצם הקולית, [הוא עצם עליון של ירד], מתי נידונית כולה כבשר המת. לדעת רבי יהודה, רק כשיש עליה בשר בשיעור כזית. ולדעת אחרים, אף כשיש עליה בשר כשיעור פול.

וכבר נתבאר, שלדעת רב, אין יד לפחות מכזית, אבל יש שומר לפחות מכזית, ואם כן, אם קולית זו שנחלקו בה רבי יהודה ואחרים היא קולית שהיא יד לבשר המת [שהבשר סביבה] נמצא שדעת רב כדעת רבי יהודה. ואם קולית זו, שנחלקו בה רבי יהודה ואחרים, היא קולית שהיא שומר לבשר המת, [שיש בה מוח], נמצא שדעת רב כדעת אחרים.

וכן נתבאר, שלדעת רבי יוחנן, יש יד לפחות מכזית [ויותר משיעור פול], ויש שומר לפחות משיעור פול, ואם כן, קולית זו, שנחלקו בה רבי יהודה ואחרים, היא קולית שהיא שומר לבשר המת, שכן בכל קולית יש מוח, ודעת רבי יוחנן כדעת אחרים, המטמאים, אף על פי שאין במוח שיעור כזית, [ובאמת מטמאים אף כשאין במוח שיעור פול, ומה שאמרו שיעור פול, כלומר אין צריך כזית, אבל באמת אף בפחות מפול היא מטמאה].

שרביט של פול ושל קטנית

< לכאורה לדעת רבי יוחנן כך יתבארו דברי רבי

אלעזר בן עזריה [במשנה במסכת עוקצין פרק

א' משנה ה']:

התרמילים של הפול שהפולים גדלים בהם, **אינם נידונים כשומר**, כי מאחר שהפולים גסים הם, אינם צריכים לתרמילים כדי להקל על ברירתם, ולכן התרמילים אינם נידונים כשומר, להכניס טומאה לפול, או להוציא ממנו טומאה, או להצטרף עמו לשיעור כביצה.

אבל התרמילים של הקטנית, נידונים כשומר, כי מאחר שהקטניות דקות, וקשה לבררם מהפסולת בלא התרמילים, צריכים הם לתרמילים שישמרו אותם מהפסולת, ונחשבים הם כשומר של הקטנית, ולכן הם מכניסים לה טומאה, ומוציאים ממנה טומאה, ומצטרפים עמה לשיעור.

< אולם **לדעת רב**, אי אפשר לבאר כן את דברי רבי אלעזר בן עזריה, כי לדעת רב, אין שומר לפחות מכזית, ואם כן, אפילו היו צריכים את התרמילים לשמור את הקטנית, לא היו התרמילים נידונים כשומר, שכן אין בכל גרגיר קטנית כזית. [ומטעם אחר, יתכן שאף לדעת רבי יוחנן לא נוכל לבאר כן את דברי רבי אלעזר בן עזריה], ודברי רבי אלעזר בן עזריה יתבארו כד:

הקלח של הפול, שיש בו כמה תרמילים, שהפולים גדלים בהם, **אינו נידון כ"יד"**, כי מאחר שהפולים גסים הם, אינם צריכים לקלח לטלטלם בו, ולכן אינו נידון כ"יד", להכניס טומאה לפול, או להוציא ממנו טומאה.

אבל הקלח של הקטנית, שיש בו כמה תרמילים של קטנית, שיש בהם יחד שיעור כזית, הרי זה **נידון כ"יד"**, כי מאחר שהקטניות דקות, נוח לטלטלם על ידי הקלח, ולכן הוא נידון כ"יד" שלהם, להכניס להם טומאה, ולהוציא מהם טומאה.

והתוס' ביארו עניין זה באופן אחר.

שומר על גבי שומר

כל הדינים האמורים בעניין שומר, מדברים בשומר הצמוד לאוכל, אבל שומר שעל גבי שומר, **אינו נידון כשומר כלל, ואין בו טומאה כאוכל**.

וכן שנינו, שלדברי רבי יהודה, הבצל, קליפותיו חלוקים לשלושה.

א. הקליפות הפנימיות הלבנות של הבצל, שהן האוכל עצמו, מקבלות טומאה, ומטמאות בפני עצמן, ואפילו הן נקובות, [ובלבד שיהא בהן שיעור כביצה בפני עצמן או בצירוף השומר].

ב. והקליפה הסמוכה לקליפות הפנימיות, היא הקליפה האמצעית. אם היא שלמה, הרי היא נידונית כשומר לאוכל, להכניס לו טומאה, ולהוציא ממנו טומאה, ולהצטרף עמו לשיעור כביצה. ואם היא נקובה, שוב אינה נחשבת כשומר לאוכל, ואינה מכניסה לו טומאה, ולא מוציאה ממנו טומאה, ואינה מצטרפת עמו לשיעור.

ג. והקליפה החיצונה, שהיא שומר על גבי שומר, אפילו היא שלמה, אינה נדונית כשומר של אוכל, ואינה מכניסה לו טומאה, ולא מוציאה ממנו טומאה, ואינה מצטרפת עמו לשיעור.

צירוף שני שומרים

רב אושעיא נסתפק, מה הדין, כשיש שני אוכלים, שכל אחד שיעורו פחות מחצי ביצה, ועם השומר שלו הוא כחצי ביצה, [ואם כן שני האוכלים עם שני השומרים הם כביצה], **האם מצטרפים שני האוכלים הללו עם שני השומרים שלהם**, לשיעור כביצה. או מאחר שכל אחד מהשומרים שומר רק חצי מהאוכלים, אינו מצטרף עם האוכל שאינו שומר אותו, ואם כן, אין כאן צירוף של אוכלים ושומרים לשיעור כביצה.

< ומתחילה רצו להביא ראיה לכך, ששני האוכלים ושומריהם מצטרפים לשיעור כביצה, מדינו של רבי אלעזר בן עזריה במסכת עוקצין [הנזכר לעיל], שלכאורה אמר, שהתרמילים של הקטנית, נידונים כשומר, [מהטעם המבואר לעיל] ולכאורה הכוונה לכך ששנים ושלושה תרמילים, מצטרפים לשיעור כביצה עם האוכלים שבהן, שכן ודאי אין בשרביט אחד אוכל בשיעור כביצה, ומכאן, ששני שומרים מצטרפים עם שני אוכלים לשיעור כביצה, אף על פי שכל שומר מגן רק על חלק מהאוכל.

- אולם דחו ראיה זו, כי ניתן לבאר דבריו של רבי אלעזר בו עזריה באופן אחר, והוא, שהקלח של הקטנית, שיש בו כמה תרמילים של קטנית, שיש בהם יחד שיעור כזית, הרי זה נידון כ"יד" [מהטעם שנתבאר לעיל]. ואם כן לא דיבר כלל בדין שומר אלא בדין יד ואין ללמוד ממנו דיני שומרים אם אוכל זה ושומר מצטרפים לאוכל אחר ושומר.

< שוב רצו להביא ראיה לכך, ששני אוכלים ושומריהם מצטרפים יחד לשיעור כביצה, ממה ששנה תנא דבי רבי ישמעאל, שהחייטים מצטרפים עם שומריהם לשיעור כביצה, אף על פי שלכאורה בכל גרגיר ושומר אין שיעור כביצה, ומכאן ששני שומרים מצטרפים עם שני

אוכלים לשיעור כביצה, אף על פי שכל שומר

מגן רק על חלק מהאוכל.

- אולם דחו ראיה זו, בכך שאמרו שהשומר האמור כאן אינו קליפת כל גרגיר וגרגיר, אלא היקף הקליפות בשדרה, שבה קבועים הגרגירים, שעל ידי ההיקף כל גרגיר תומך בחבירו שלא ייפול, ונמצא שכולם שומרים על כולם, ואם כן אין כאן צירוף של שומר עם אוכל שאינו שומר עליו, וכל זה כשיש באותה שורה בגובה השדרה חיטים וקליפות בשיעור כביצה, [אבל אין לצרף חיטים שאינן בשורה אחת, כי התחתון אמנם שומר על העליון שלא ייפול, אבל העליון אינו שומר על התחתון, ואם בזה הוא מצטרף עמו, תהא מכאן ראיה ששומר מצטרף גם עם אוכל שאינו שומר עליו], וזה יתכן בחיטים גדולות, כמו שהיו בזמנו של שמעון בן שטח, שיש בשורה אחת של שדרה חיטים בשיעור כביצה.

- עוד יש לדחות את הראיה הנ"ל, ולומר, שהשומר האמור כאן הוא קליפת גרגיר אחד בלבד, שהיא שומרת על הגרגיר, וכגון שהיו גדולים יחד בשיעור כביצה, כחיטים שהיו בזמנו של שמעון בן שטח, שהיה בחיטה אחת שיעור כביצה.

נימא לעניין הכנסה והוצאה של טומאה

לעיל נתבאר שעצם שיש בה בשר המת, נידונית כשומר שלו, [כשהבשר בתוכה כגון מוח], או כיד שלו, [כשהבשר חוצה לה], ונחלקו חכמים האם רק העצם עצמה דינה כן, או גם נימא [=חלק דק] היוצא מן העצם דינו כן.

לדעת ריש לקיש – הנימא אינה כעצם, ואינה נעשית כיד של הבשר, להביא לו טומאה, ולהוציא ממנו טומאה, בנגיעה בכולה, [כי מאחר שהיא נפסקת בקלות, אינה ראויה להיקרא יד, שכן אין הבשר מטלטל על ידה], ונעשית שומר שלו בלבד, ומכניסה ומוציאה טומאה לבשר, רק בנגיעה בה כנגד מקום הבשר.

ולדעת רבי יוחנן – הנימא דינה כעצם, ונעשית גם היא יד לבשר, להכניס לו טומאה, ולהוציא ממנו טומאה, בנגיעה בכולה.

עור שעל גבי כזית בשר

ויוצא מהעור שיעור או חוט בשר

עור שעל גבי כזית בשר מן המת, ויוצא מהעור שיעור או חוט בשר, הנוגע בשיעור או בחוט, הרי זה כנוגע בבשר עצמו, ונטמא.

< מתחילה רצו לומר, שסיבה שהנוגע בשיעור נטמא, כי נחשב כנוגע ביד, ומכאן ראיה לדברי רבי יוחנן, שגם דבר קל, שראוי להיפסק בקלות, נחשב כיד.

- אולם דחו ראיה זאת, ואמרו, שהסיבה שהנוגע בשיעור נטמא, כי נחשב כנוגע בשומר, והסיבה שהשיעור נחשבת כשומר, אף על פי שיוצאת מחוץ לעור, ואינה נחשבת כשומר על גבי שומר, כי באמת השיעור בלועה גם בתוך העור, ומגיעה עד הבשר, ונמצאת צמודה לבשר, להיחשב כחלק מהשומר שלו. [ואין להקשות על כך, הלא אם השערות נוקבות את העור, נמצא שהכותב סת"ם כותב על קלף מנוקב, ואין זו כתיבה תמה, והתורה אמרה "וכתבתם", שתהא כתיבה תמה. והסיבה לכך, כי מאחר שהנקבים הם קטנים, והדיו סותם אותם, אינם נחשבים כנקבים לפסול כתיבת סת"ם].

- עוד יש לדחות ראיה זו, ולומר, שמה שאמרו שהנוגע בשיעור נטמא, הוא כשיש הרבה שערות יחד, כך שאם יאחז אותם, לא יפסקו, וניתן לטלטל את הבשר על ידיהם, ובזה הכל מודים, שהם נחשבים כיד. [וללשון שני בגמרא אף בזה חולק ריש לקיש ואומר שאין השערות נחשבות כיד ואם כן בזה נדחו דבריו].

דף ק"כ

נימא לעניין צירוף

במשנתנו מבואר שהעצמות שיש בהן מוח מצטרפות למוח לשיעור כביצה משום שהן שומר של האוכל והשומר מצטרף לשיעור, ונחלקו חכמים, האם רק העצם עצמה דינה כן, או גם נימא [=שערה] היוצאת מן העצם דינה כן.

לדעת ריש לקיש – הנימא אינה נחשבת כשומר של הבשר כמו העצם, שכן היא על גבי העצם, והרי היא כשומר על גבי שומר, ולכן אינה מצטרפת לשיעור.

ולדעת רבי יוחנן – הנימא נחשבת כשומר של הבשר כמו העצם, כי היא חודרת דרך נקבים בעצם, ומגיעה עד הבשר, ולכן היא מצטרפת עם הבשר כמו העצם, לשיעור טומאת אוכלים.

טומאת אוכלים בשומן שעל המרק

רבא היה סבור, שהשומן שעל המרק, הוא הרוטב הנזכר במשנתנו, שבפני עצמו אינו נחשב כאוכל לקבל טומאת אוכלים, אבל מצטרף הוא עם אוכל גמור להשלימו לשיעור כביצה.

ואביי אמר לו, שהשומן הזה שעל המרק, אוכל גמור הוא, ומקבל טומאת אוכלים אף בפני

טומאת אוכלים בלחה היוצאת מן הבשר

הלחה היוצאת מן הבשר, אינה נאכלת בפני עצמה, אבל נאכלת עם הבשר.

ולפיכך,

כשהיא בפני עצמה, מאחר שאינה נאכלת, לעולם אינה מקבלת טומאת אוכלים.

וכשהיא עם הבשר, אם היא קרושה, וניתן להחשיבה כאוכל, מאחר שהיא נאכלת עם הבשר, היא מצטרפת עמו לשיעור כביצה, לקבל טומאת אוכלים.

אבל כשאינה קרושה, אף על פי שנאכלת עם הבשר, מאחר שהיא משקה, ולא אוכל, אינה מצטרפת עם הבשר לשיעור כביצה, כי אוכלים ומשקים אינם מצטרפים לשיעור טומאת אוכלים.

וכל זה לעניין טומאת אוכלים, אבל לעניין חיוב כרת על אכילה ביום הכיפורים, יתכן שחייבים על אכילת ככותבת [=שיעור החיוב על אכילה ביום הכיפורים] של צירוף בשר וליחה, אפילו אינה קרושה, שכן לעניין יום כיפור, החיוב הוא על שיעור שבו מתיישבת דעת המתענה, ויתכן שדעתו מתיישבת באכילה זו, אף שמקצת מהאכילה אוכל ומקצתה משקה, כמו שמצינו לעניין אכילת ירק וציר שעל גביו, שלדעת ריש לקיש, הם מצטרפים לשיעור כותבת, להתחייב על האכילה הזו ביום הכיפורים.

טומאת אוכלים בפירמא

הפירמא, הוא משקע של בשר דק הצולל לתחתית הקדרה.

ורבא היה סבור, שהפירמא היא הקיפה הנזכרת במשנתנו, שבפני עצמה אינה נחשבת כאוכל לקבל טומאת אוכלים, אבל מצטרפת עם אוכל גמור להשלימו לשיעור כביצה.

ואביי אמר לו, שהפירמא אוכל גמור היא, ומקבלת טומאת אוכלים אף בפני עצמה.

טומאת אוכלים בתבלין

יש תבלין שאינו נאכל בפני עצמו אבל נאכל כשהוא בתבשיל.

ולפיכך כשהוא בפני עצמו, מאחר שאינו נאכל, אינו מקבל טומאת אוכלים.

וכשהוא עם התבשיל, מאחר שהוא נאכל עמו, הוא מצטרף עמו לשיעור כביצה, לקבל טומאת אוכלים.

וזהו קיפה הנזכר במשנתנו.

הקשה את הדם ואכלו

מאחר שנאמר איסור דם בלשון אכילה, "וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ", אף על פי שהחיוב הוא גם על שתיית הדם, מכל מקום, המקשה ומקריש את הדם על ידי חימומו, ואוכלו, חייב על כך. [כיון דאקפיה אחשובי אחשביה].

דברים שחייבים עליהם כשהם נמוחים**כמו שחייבים עליהם כשהם קיימים**

א. חֵלֶב.

אף על פי שנאמר איסור חֵלֶב בלשון אכילה, "כָּל חֵלֶב ... לֹא תֹאכְלוּ", גם הממיס חֵלֶב ושותהו, חייב על כך, שנאמר בעניין העונש על אכילת חֵלֶב, לשון נפש, "כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב ... וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמִּיקָה", ובא הכתוב לרבות, כל מי שנעשה נפש על ידי החלב, כלומר שנתיישבה דעתו על ידי החלב, בין אכלו בין שתאו, ומכאן שגם שתיית חלב מומס נאסרה, ונענשים עליה.

- אבל בלא הכתוב אין ללמוד דין זה בבניין אב מהדין האמור בנבלת עוף טהור כי היה מקום לומר שדווקא נבלת עוף טהור מטמאת אף כשהיא מומסת כי היא חמורה מאיסור חלב בכך שהיא גם אסורה וגם מטמאה.

- וכמו כן, מטעם נוסף אין ללמוד דין זה, לא מדין נבלת עוף טהור, ולא מדין חמץ בפסח, [שבהם נתבאר שהאיסור הוא גם בדבר מומס], כי איסור חלב קל מהם, בכך שיש אופנים שהותר, שלא כמו איסור חמץ ואיסור נבלה, שאסורים בכל האופנים. והאופן שהותר חלב הוא חלב של חיה. [ואין להקשות הלא אף נבלה הותרה לאכילת כהנים שמותרים באכילת חטאת העוף שהיא נמלקת כי אין זה נחשב שהותרה להם שכן כהנים משלחן גבוה זכו].

- וכמו כן, אין ללמוד דין זה בחלב, מהדין האמור בעניין שרצים, כי היה מקום לומר, שדווקא שרצים החמורים, שאסורים אף בשיעור קטן של עדשה, אסורים גם כשהם מומסים, אבל חלב, ששיעורו לחיוב כזית, קל גם בזה, שאין חייבים עליו כשהוא מומס.

ב. חמץ בפסח.

אף על פי שנאמר איסור חמץ בפסח בלשון אכילה, "כָּל מַחְמֶצֶת לֹא תֹאכְלוּ", גם הממיס חמץ ושותהו, חייב על כך, שנאמר בעניין העונש

על אכילת חמץ, לשון נפש, "כִּי כָּל אֲכַל חֶמֶץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִיִּשְׂרָאֵל", ובא הכתוב לרבות, כל מי שנעשה נפש על ידי החמץ, כלומר שנתיישרה דעתו על ידו, בין אכלו בין שתאו, ומכאן שגם שתיית חמץ מומס נאסרה, ונענשים עליה. [אבל האוכל מצה מומסת בפסח, לא יצא בה ידי חובת אכילת מצה, כי בעניין מצוות אכילת מצה נאמר, "שֶׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עִלְיוּ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי", ודבר מומס אינו נקרא לחם].

- אבל בלא הכתוב, אין ללמוד שאכילת חמץ מומס אסורה בבניין אב מהדין האמור בנבלת עוף טהור, כי היה מקום לומר, שדווקא נבלת עוף טהור מטמאת אף כשהיא מומסת, כי היא חמורה מאיסור חמץ בכך שהיא גם אסורה וגם מטמאה.

- וכמו כן, מטעם נוסף אין ללמוד דין זה, לא מדין נבלת עוף טהור, ולא מדין חלב, [שבהם נתבאר שהאיסור הוא גם בדבר מומס], כי איסור חמץ קל מהם, בכך שקודם הפסח היה מותר, שלא כמו חלב ונבלה, שמעולם לא היו מותרים.

- וכמו כן, אין ללמוד דין זה בחמץ, מהדין האמור בעניין שרצים, כי היה מקום לומר, שדווקא שרצים החמורים, שאסורים אף בשיעור קטן של עדשה, אסורים גם כשהם מומסים, אבל חמץ, ששיעורו לחיוב כזית, קל גם בזה, שאין חייבים עליו כשהוא מומס.

ג. נבלת עוף טהור.

אף על פי שנאמרה טומאת נבלת עוף טהור בלשון אכילה "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְיִטְרְפָה בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר" ללמד שהאוכל את הנבלה נטמא גם הממיס נבלת עוף טהור ושותה, חייב על כך, שנאמר בעניין הטומאה הזו לשון נפש, "וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וְיִטְרְפָה בְּאֶזְרָח וּבְגֵר וְכִבֵּס בְּגָדָיו וְרַחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר", ובא הכתוב לרבות, כל מי שנעשה נפש על ידי הנבלה הזו, כלומר שנתיישרה דעתו על ידה, בין אכלה בין שתאה, ומכאן שגם שתיית נבלת עוף מומסת מטמאה. [ודווקא כשהמיסה על ידי האש, אבל המיסה על ידי החמה ושתאה, אינו נטמא, כי כשממיסה בחמה היא מסריחה, ושוב אינה ראויה לאכילה ואינה נחשבת כבשר נבילה].

- אבל בלא הכתוב המלמד שנבלת עוף טהור מטמאה גם כשהיא מומסת, אין ללמוד דין זה, לא מהדין האמור בחלב, ולא מהדין האמור בחמץ, כי היה מקום לומר, שרק חלב וחמץ אסורים אף כשהם מומסים, כי הם חמורים מאיסור נבלה, בכך שעונשם כרת.

- וכמו כן, אין ללמוד דין זה בנבלת עוף טהור, מהדין האמור בעניין שרצים, כי היה מקום לומר, שדווקא שרצים החמורים, שאסורים אף בשיעור קטן של עדשה, אסורים גם כשהם מומסים, אבל נבלת עוף טהור, ששיעורה כזית, קלה גם בזה, שאין חייבים עליה כשהיא מומסת.

ד. שרצים.

בעניין טומאת שרצים [שהם טמאים ואסורים באכילה], נאמר הריבוי "הַטְּמָאִים", ללמד, שלא רק גופם אסור, אלא אף צירם ורוטבם וקיפה שלהם, כלומר גם מה שמומס מהם נידון כמותם.

- ואף שגם לולא הכתוב הזה, היה ניתן ללמוד דין זה מהדין המבואר בחלב, ומהדין המבואר בחמץ, ומהדין המבואר בנבלת עוף טהור, מכל מקום הוצרכה תורה לפרש דין זה בשרצים עצמם, כי אם הדין הזה היה למד משלושת הדברים הללו, היה מקום לומר, שהמסת שרצים אינה אסורה אלא בשיעור כזית, כשיעור איסור חלב, חמץ, ונבלת עוף טהור, ולא בכעדשה, כשיעור איסור שרצים, ולכך פירשה תורה דין המסת שרצים, ללמד שאסור כשרצים עצמם, בשיעור עדשה.

ה. בכורים.

אף על פי שנאמר בעניין הבאת בכורים "וְלִקְחָתָּ מִרְאשֵׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרֶזֶף אֲשֶׁר הִ' אֲקִיד נְתוּן לָךְ וְשִׁמְתָּ בְּטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֲקִיד לְשִׁכְּוֹן שְׁמוֹ שָׁם", שמשמע שיש להביא פירות שלמים, מכל מקום, אם נימוחו הפירות, ויצאו מהם משקים, גם למשקים דין בכורים, שנאמר "תְּבִיא" לרבות כל מה שתביא, בין פרי ובין משקה שיצא ממנו. [ולהלן יתבאר בעזה"י, שנחלקו חכמים, האם כן הדין במשקים היוצאים מהבכורים של כל המינים, או שיש חילוק בין המינים לעניין זה].

ו. תרומה.

הבכורים נקראו בתורה בשם תרומה, שנאמר "וְתִרֹמֶת יִדָּד", ואמרו חכמים, שהכוונה לבכורים. ובזה הוקשו התרומה והבכורים זה לזה, ומכאן, שכשם שהמשקה היוצא מהבכורים נידון כבכורים, כך המשקה היוצא מן התרומה נידון כתרומה. [ולהלן יתבאר בעזה"י, שנחלקו חכמים, האם כן הדין במשקים היוצאים מהתרומה של כל המינים או שיש חילוק בין המינים לעניין זה].

ז-ח-ט-י. טבל. חדש. שביעית. כלאים.

הטבל, והחדש [קודם שקרב העומר], והשביעית, והכלאים, כולם משקים היוצאים מהם נידונים כמותם.

ויש ללמוד זאת **בבניין אב**, **מהמבואר בעניין חלב**, או **חמץ**, או **נבלת עוף טהור**, שבהם מבואר שדבר שנמס דינו כמו שהיתה קודם שנמס.

וכמו כן ניתן ללמוד זאת בבניין אב כפי שיתבאר בעזה"י להלן לעניין הקדש.

יא. הקדש.

כל דבר היוצא ונמס מפירות הקדש, דינו כדין ההקדש.

- ודין זה אין ללמוד בבניין אב, מהמבואר בעניין חלב, חמץ, ונבלת עוף טהור, שבהם מבואר שדבר שנמס דינו כמו שהיתה קודם שנמס. כי יש מקום לחלק ולומר, שרק דבר שאסור מאליו, היוצא ממנו כמותו, להוציא הקדש, שאינו קדוש מאליו, אלא על ידי המקדיש, ולכן לא יהיה קדוש אלא כמו שהיה בתחילה.

- וכמו כן אין ללמוד דין זה בבניין אב, מהמבואר בעניין בכורים. כי יש מקום לחלק ולומר, שדווקא בכורים החמורים שטעונים קריאת פרשה והנחה בעזרה, היוצא מהם כמותם, אבל הקדש, לא יהיה קדוש אלא כמו שהיה בתחילה.

- וכמו כן מטעם נוסף אין ללמוד דין זה בבניין אב, מהמבואר בעניין בכורים ולא מהמבואר בעניין תרומה. כי יש מקום לחלק ולומר, שדווקא בכורים ותרומה החמורים שחייבים עליהם מיתה [על אכילת מזיד], וחומש [על אכילת שוגג], היוצא מהם כמותם, אבל הקדש, לא יהיה קדוש אלא כמו שהיה בתחילה.

- אולם ניתן ללמוד זאת בבניין אב, **מהצד השווה של אחד מתרומה או ביכורים, עם אחד מחלב או חמץ או נבלת עוף טהור**. [דכי פרכת, מה לתרומה או בכורים שכן מיתה, נבלה או חמץ או חלב יוכיח, מה לנבלה או חמץ או חלב שכן איסור הבא מאליו, תרומה או ביכורים יוכיח, וחזר הדין, הצד השווה שבהם, שאסורים הם עצמם, ומשקים היוצאים מהן כמותם, אף אני אביא את אלו].

משקים היוצאים מפירות תרומה

לעיל נתבאר שמתוך שהוקשו תרומה ובכורים זה לזה למדנו שכשם שהמשקים היוצאים מפירות בכורים נידונים כבכורים כך המשקים היוצאים מן התרומה נידונים כתרומה והאוכלם בשוגג משלם קרן וחומש.

< לדעת רבי אליעזר – כן הדין בכל מיני פירות של תרומה שהמשקה היוצא מהן נידון כתרומה כי לדעתו כשדבר למד בגזרה שווה או בניין אב ממקום אחר לכל דבריו הוא למד ממנו [=דון מינה ומינה] ומאחר שלעניין ביכורים בכל המינים המשקה היוצא מהם נידון כמותם גם לעניין תרומה בכל המינים המשקה היוצא מהם נידון כמותם.

< ולדעת רבי יהושע – כן הדין רק במשקים היוצאים מענבים וזיתים של תרומה, כי לדעתו, כשדבר למד בגזרה שווה או בניין אב ממקום אחר, אינו למד ממנו אלא את הפרט הנצרך ללמוד, אבל לשאר דברים הוא למד מהמפורש בו עצמו [=דון מינה ואוקי באתרא]. ואם כן, אין ללמוד מבכורים אלא שמשקה היוצא מתרומה דינו כתרומה, אבל באיזה מין של תרומה נאמר הדין הזה, יש ללמוד מהמפורש בתרומה עצמה, ומאחר שלא נאמרה קדושת תרומה במשקים אלא בתירוש ויצהר, אף קדושת משקים היוצאים מפירות לא נאמרה אלא במשקים היוצאים מענבים וזיתים של תרומה, שהיוצא מהם יהא קדוש להיות תירוש ויצהר של תרומה.

ולדעת רבי יהושע מאחר שאין משקה של תרומה אלא תירוש ויצהר, מעתה יש ללמוד בהיקש שהוקשו תרומה ובכורים זה לזה, שגם בכורים אינם באים מן המשקה, אלא מהיוצא מן הזיתים והענבים בלבד.

ושוב יש ללמוד בגזרה שווה "פרי" "פרי", שכשם שאין בכורים במשקים היוצאים מן הפירות, אלא ביוצאים מענבים וזיתים, כך אין לאסור משום ערלה את המשקים היוצאים מפירות ערלה, אלא את היוצאים מענבים וזיתים בלבד.

דף קכ"א

אלל דקרא

באחת ממענות איוב לחבריו, אמר להם, "וְאֹלָם אֶתֶם [חברי] טִפְלִי [=מחברי] שָׁקַר, רִפְּאֵי אֶלְל כְּלֶקֶם [דבר שאין בו רפואה כאלל, אתם אומרים לרפא]".

ולדברי הכל, "אלל" המוזכר בכתוב הזה, הוא [מרטקא=] **גיז השדרה והצואר**, שהוא דבר שאם נפסק, שוב אין לו רפואה, ולכן, הרוצה לומר לחבריו, שבאו לרפא דבר שאין לו רפואה, יקרא להם "רִפְּאֵי אֶלְל", כלומר מרפאי דבר שאי אפשר לרפאותו. [אבל אין לומר שהכוונה לבשר שנחתך עם העור, כי בשר זה יש לו רפואה, אם יצמידוהו למקום שנחתך ממנו, עד שידבק ויעלה ארוכה].

אלל דתנא קמא דמתניתין

מבואר במשנתנו, שלדעת תנא קמא, האלל הוא מהדברים שאינם נחשבים כאוכל בפני עצמו, אבל מצטרפים הם לאוכל להשלימו לשיעור כביצה לטומאת אוכלים.

לדברי ריש לקיש – האלל המוזכר במשנתנו, אינו האלל המוזכר במקרא, אלא הוא **בשר שפלטתו סכין**, כלומר בשר הנחתך עם העור, בזמן שמפשיטים אותו מגוף הבהמה, שאין יכולים לדקדק שלא יחתך מעט בשר עם העור המופשט, ובשר זה שנקרע מהבשר, ונצמד לעור, הוא האלל, שלדעת תנא קמא במשנתנו, אינו נחשב כאוכל בפני עצמו, אבל מצטרף להשלים אוכל לשיעור כביצה לטומאת אוכלים. [והטעם לכך יתבאר בעזה"י להלן].

ולדברי רבי יוחנן – כשהזכיר התנא של משנתנו אלל, כיון בדבריו לשני הדברים הללו, **גם לבשר שפלטתו סכין, וגם לגיד השדרה והצואר**, ששניהם כך דינם, אינו נחשב כאוכל בפני עצמו, אבל מצטרפים להשלים אוכל לשיעור כביצה לטומאת אוכלים.

< **ובאמת, בשר שפלטתו סכין, אם חישב עליו לאוכלו, טמא הוא אף בפני עצמו**, שכן הדין הוא, שמחשבה מחשיבה לאוכל, כל דבר שניתן לאוכלו, [ואפילו עור ושליא ששלקם מטמאים טומאת אוכלים]. **ואם לא חישב עליו לאכילה, אף להצטרף אינו מצטרף**, כי בטלו, ואינו כאוכל כלל.

ודין משנתנו, שבשר זה אינו מטמא בפני עצמו, אבל מצטרף להשלים אוכל לשיעור כביצה, נחלקו בו חכמים באיזה אופן הוא:

- **י"א** שדין משנתנו הוא, **כשחישב רק על מקצת** מהבשר הזה לאוכלו, ולא פירש איזה מקצת, ולפיכך רק מקצתו נחשב כאוכל, ולכן, כשכולו שיעור כביצה, אינו מקבל טומאה, כי אין בו שיעור כביצה אוכל, אבל מצטרף הוא לאוכל אחר להשלימו לשיעור, כי יש בו מקצת שנחשב כאוכל.

- **וי"א** שדין משנתנו **כשלא חישב על הבשר הזה לאכילה כלל**, אבל לא נפלט כולו על ידי סכין, אלא **מקצתו נפלט על ידי סכין**, [ובכך בטלו מדעת מהיות אוכל], **ומקצתו נפלט על ידי נשיכת כלב**, [ואותו לא ביטל מדעתו], ואין ידוע איזה חלק נפלט על ידי הסכין, ואיזה חלק נפלט על ידי הכלב, ולפיכך מעורב הוא הבשר הזה מקצתו נחשב כאוכל ומקצתו אינו נחשב כאוכל, ולכן, כשכולו שיעור כביצה, אינו מקבל טומאה, כי אין בו שיעור כביצה אוכל, אבל מצטרף הוא לאוכל אחר להשלימו לשיעור, כי יש בו מקצת שנחשב כאוכל.

אלל דרבי יהודה דמתניתין

מבואר במשנתנו, שלדעת רבי יהודה, אם ניתן לאסוף את חתיכות האלל של נבלה להיות יחד כזית במקום אחד, והלך זה וכינסם לגלות שחפץ בהם, הרי הם מטמאים בפני עצמם, [והוא חולק על תנא קמא, שאמר, שאינם מטמאים שום טומאה מחמת עצמם, אלא רק מצטרפים לאוכל גמור לטומאת אוכלים].

ולעניין זה, הכל מודים, שלא דיבר רבי יהודה אלא **בבשר שפלטתו סכין**, שבו להבין, שיחשב כבשר, כשאוספים אותו להיות כזית יחד.

אבל בגיד השדרה והצואר לא דיבר רבי יהודה, ובוודאי אינו מטמא אף כשאספו ממנו כזית כי אינו אלא כעץ.

חלק החרטום והצפרניים הנחשב כאוכל

שנינו במסכת טהרות שהחרטום [=מקור] והצפרניים של העוף דינם כבשרו לקבל טומאה ולטמא ולהצטרף לשיעור כביצה.

ואין הכוונה לכל החרטום והצפרניים, כי קשים הם, ואינם אלא כעץ בעלמא.

אלא הכוונה לקרום התחתון של החרטום העליון, שיש קליפה של רצועה דקה בתוך הפה, דבוקה לחרטום העליון לאורכו, והיא נחשבת כבשר.

וכן לשורשי הצפרניים המובלעים בבשר שדינם כבשר.

ממתי הבשר מקבל טומאת אוכלים

הבהמה בחייה, אינה נחשבת כאוכל, ואינה מקבלת טומאה, [וממילא אינה מטמאה], אולם משעה שנעשית בה פעולה להכשירה לאכילה, כפי שיתבאר בעזה"י בטבלה להלן, היא מקבלת טומאת אוכלים.

ורק נקדים תחילה, מה שנזכר בגמרא בדף ל"ג, שלישראל, היתר אכילת בהמה תלוי בשחיטה, ומדין תורה, משנשחטה הבהמה, [אף בעודה מפרכסת], היא מותרת באכילה, [ומה שאמרו חכמים, שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה, אינו איסור תורה, אלא מדברי חכמים בלבד]. ולגוי, היתר אכילת בהמה תלוי במיתתה, ובין שחטה ובין נחרה, כל זמן שמפרכסת, אסורה באכילה, ומשמתה היא מותרת.

כי משעת שחיטה הבהמה מותרת באכילה.	מקבלת טומאת אוכלים משעת השחיטה אף בעודה מפרכסת	לצורך ישראל	בהמה טהורה	
		לצורך גוי		
כי לא מצינו ששחיטה מתירה בהמה טמאה לישראל ולכן אף אם זה מתכוון להתירה באכילה על ידי השחיטה אין בכך כלום	כל זמן שמפרכסת אינה מקבלת טומאת אוכלים	לצורך ישראל	בהמה טמאה	שחט ישראל
		לצורך גוי		
אף על פי שאין הבהמה מותרת לגוי על ידי השחיטה, שכן לבני נח המיתה היא המתירה באכילה, מכל מקום, הואיל ולישראל שחיטה מתירה באכילה, ושוחט זה ישראל הוא, [ובהמה טמאה מותרת לגוי וזו נשחטה לגוי], מועילה מחשבתו של השוחט, שחשב להתירה בשחיטה, כדי שתחשב כאוכל לקבל טומאת אוכלים אף בעודה מפרכסת.	מקבלת טומאת אוכלים משעת השחיטה אף בעודה מפרכסת	לצורך גוי	בהמה טמאה	
כי לא מצינו שום נחירה שמתירה באכילה, ולכן אף אם מתכוון להתירה באכילה על ידי הנחירה, אין בכך כלום.	כל זמן שמפרכסת אינה מקבלת טומאת אוכלים	לצורך ישראל	בהמה טהורה	נחר ישראל
		לצורך גוי		
		לצורך ישראל	בהמה טמאה	
אף על פי שאין הבהמה מותרת על ידי שחיטת גוי, מכל מקום, הואיל ולישראל שחיטה מתירה באכילה, מועילה מחשבתו של הגוי שחשב להתירה בשחיטה, כדי שתחשב כאוכל לקבל טומאת אוכלים אף בעודה מפרכסת.	מקבלת טומאת אוכלים משעת השחיטה אף בעודה מפרכסת	לצורך ישראל	בהמה טהורה	שחט גוי
כי לא מצינו היתר לבהמה טמאה לישראל בשחיטה, ולכן אף אם מתכוון הגוי להתירה לו באכילה על ידי שחיטתו, אין בכך כלום.	כל זמן שמפרכסת אינה מקבלת טומאת אוכלים	לצורך ישראל	בהמה טמאה	
כי לא מצינו שחיטה להתיר באכילה לגוי, ולכן אף אם מתכוון להתירה על ידי שחיטתו, אין בכך כלום.	כל זמן שמפרכסת אינה מקבלת טומאת אוכלים	לצורך גוי		
כי לא מצינו נחירה שמתירה באכילה לגוי, שכן רק המיתה מתירה, ולכן, אף אם מתכוון להתירה באכילה על ידי נחירתו, אין בכך כלום.	כל זמן שמפרכסת אינה מקבלת טומאת אוכלים	לצורך ישראל	בהמה טהורה	נחר גוי
		לצורך גוי		
		לצורך ישראל	בהמה טמאה	

הנה נתבאר, שכשישראל שוחט בהמה טמאה לגוי, וכן כשגוי שוחט בהמה טהורה לישראל, אף על פי שאין הבהמה מותרת באכילה, מכל מקום מאחר שבאופן דומה הבהמה ניתרת, גם באופן הזה, משעת השחיטה, אף בעוד הבהמה מפרכסת, הבהמה מקבלת טומאת אוכלים.

ומבואר בסוף הסוגיה, שכל זה בתנאי שנעשית השחיטה כהכשר שחיטה כשרה, כלומר בסכין בדוקה ובלא שהייה או דרסה.

ורב אסי אמר, שמה שאמרו שבשחיטות אלו הבהמה מקבלת טומאת אוכלים אף בעודה מפרכסת, הוא רק כשנתקיימו שני תנאים:

א. שהשוחט חישב להתירה באכילה באותה שחיטה, [אבל אם לא חישב להתירה באכילה, אינה נעשית אוכל אלא במותה].

ב. שהוכשרה הבהמה על ידי משקה שאינו דם השחיטה, ואף שדם השחיטה נחשב כמשקה [לדעת חכמים בדף ל"ה], מכל מקום, אלו שלא נשחטו שחיטה כשרה, אין דמם מכשיר אותם, וטעונים משקה אחר להכשירם לקבל טומאה. [ואף על פי שכל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה, טמא אף בלא הכשר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן, ולכאורה בהמה זו סופה לטמא טומאת נבלות, מכל מקום טעונה היא הכשר לקבל טומאת אוכלים קודם גמר הפירכוס, כי אין זה ברור שסופה לטמא טומאת נבלות, שכן יוכל לגוררה קודם גמר פירכוס לחתיכות קטנות של פחות מכזית, ולא יהא בה טומאת נבלות].

ממתי הבשר מטמא טומאת נבלות

כל זמן שהבהמה מפרכסת, אינה מטמאה טומאת נבלות, שנאמר, "וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הפגע בנבלתה יטמא עד הערב", ללמד, שאינה מטמאה טומאת נבלות, אלא כשתמות ממש, והוא הדין אם התיזו ראשה, שהיא נחשבת כנבלה, [כפי שנתבאר בדף כ"א].

ונמצא, שכשישראל שחט בהמה טמאה לגוי, כל

זמן שהיא מפרכסת, היא מטמאה טומאת אוכלים [כפי שנתבאר לעיל], ואינה מטמאה טומאת נבלות [כמבואר עתה], והרי זו חומרא שיש בטומאת אוכלים, שמטמאה יותר מטומאת נבלות. [ולכאורה הוא הדין בשאר אופנים המסומנים בטבלה באפור].

כל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה אף בתחילתו אינו טעון הכשר

בעניין טומאת אוכלים נאמר, "וְכִי יִפֹּל מִנְבֵּלְתָם עַל כָּל זֶרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזְרַע טְהוֹר הוּא. וְכִי יִפֹּן מִים עַל זֶרַע וְנִפֹּל מִנְבֵּלְתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם".

למדנו, שזרעים, כלומר אוכלים, שאין בהם אלא טומאה קלה, לטמא אוכלים ומשקים, אינם מקבלים טומאה אלא בהכשר, [שיפול עליהם מים].

ומכאן למד רבי ישמעאל בבניין אב, שכל שהוא כאוכלים, שטמא טומאה קלה, אינו מקבל טומאה אלא בהכשר, אבל כל שסופו לטמא טומאה חמורה, אינו צריך הכשר לקבל טומאה.

ולכן נבלת עוף טהור, שמטמאת אדם בבית הבליעה, אינה צריכה הכשר לקבלת טומאה. [ומכל מקום, לדעת רבי יוסי, אף שנבלת עוף אינה צריכה הכשר לקבל טומאה, צריכה היא מחשבה לאכילה].

בהמה טמאה ששחט ישראל לגוי וכן בהמה טהורה ששחט גוי לישראל

א. כששחטו שחיטה גמורה כלומר שני סימנים או רוב שני סימנים.

לעניין טומאה – [כבר נתבאר דיניהן לעיל], כל זמן שמפרכסות, מטמאות טומאת אוכלים, [כי מצינו שחיטה של ישראל המתירה באכילה וכן מצינו שחיטה המתירה לישראל באכילה], אבל אינן מטמאות טומאת נבלות, [כי טומאת נבלות תלויה במיתה, שנאמר, "וכי ימות מן הבהמה", וכל זמן שמפרכסת אינה נידונית כמתה].

ולעניין אבר או בשר הפורשים מהן – לדעת הברייתא, ולדעת רבי יוחנן, כל זמן שהן מפרכסת, הן נחשבות כחיות, ולכן, אבר הפורש מהן נידון כדין אבר הפורש מן החי, שהוא טמא, ובשר הפורש מהן, נידון כדין אבר הפורש מן החי, שהוא טהור, ובין האבר ובין הבשר אסורים לבני נח באכילה, כדין אבר ובשר הפורשים מן החי, [ואיסורם נמשך גם אחר מיתת הבהמות, כי פרישת האבר והבשר מהבהמות היה בחייהן, ואז נאסרו לעולם]. ולדעת חזקיה, מאחר שנשחטו, כל זמן שהן מפרכסות, אף שאינן נידונות כמתות, [ולכן אינן מטמאות טומאת נבלות], מכל מקום, גם כחיות אינן נחשבות, ולכן, אבר או בשר הפורשים מהן, אינם נידונים כאבר ובשר מן החי, ואינם נאסרים לבני נח.

ב. כששחטו סימן אחד או רוב סימן אחד או נחרו.

לעניין טומאה – כל זמן שמפרכסות, אף טומאת אוכלים אינן מטמאות, כי שחיטת סימן אחד, וכן נחירה, אינם מתירים לאכילה בשום מקום, וכל שכן שאינן מטמאות טומאת נבלות.

ולעניין אבר ובשר הפורשים מהן – לדעת הברייתא ורבי יוחנן, דין פשוט הוא, שכל זמן שהן מפרכסות, הם נחשבים כאבר ובשר הפורשים מן החי, שהרי אף בשחיטה גמורה דעתם כן. אולם דעת חזקיה לא נתבארה בזה, ויתכן שבזה מודה חזקיה לרבי יוחנן.

שחט הגוי חצי קנה, ובא ישראל וגמר השחיטה – הרי זה שחיטה כשרה.

שחט ישראל חצי קנה או רובו, ובא הגוי וגמר השחיטה – הרי זו טרפה הואיל וגמרה הגוי.

הרוצה לאכול כזית בשר שנלקח מהבהמה קודם יציאת נפשה

בשר הנלקח מהבהמה קודם יציאת נפשה, הוא מבריא ביותר, והרוצה לאכול בשר כזה, יקח ממנה בשר מיד אחר השחיטה בעודה מפרכסת, [וייטול בשר מבית השחיטה שאינו מחוסר הפשט ונקל לקחתו], וימלחנו יפה יפה, וידיחנו יפה יפה, וימתין עד שתצא נפשה, [שאף שהותרה בשחיטה, אסור לאוכלה קודם שתצא נפשה, שנאמר "לא תאכלו על הדם"], ואז יאכלנה.

ואחד גוי ואחד ישראל מותרים בו.

כלים במעי בהמה מפרכסת שבאוהל המת

בהמה חיה, שבלעה כלים, ונכנסה לאהל המת, כל זמן שהיא חיה אינה נטמאת, ומצילה על הכלים שבתוכה מלהיטמא, ומאחר שמתה היא טמאה טומאת נבלות [וטומאת אוכלים וטומאת מת] ואינה מצילה על הכלים שבתוכה מלהיטמא באוהל המת. ולהלן יתבאר מה הדין של הכלים שבמעיה כשנשחטה ועודה מפרכסת.

כשישראל שחט בהמה טהורה – מאחר שמשעת השחיטה היא מותרת באכילה, ומטמאה טומאת אוכלים, שוב אינה מצילה על הכלים שבתוכה, והם נטמאים באוהל המת.

וכן כשישראל שחט בהמה טמאה לגוי, או כשגוי שחט בהמה טהורה לישראל – אף על פי שאינה מותרת באכילה בזמן שמפרכסת, [מכל מקום מקבלת טומאת אוכלים, כשחישב עליה, והוכשרה על ידי משקה], ומאחר שמקבלת טומאת אוכלים, שוב אינה מצילה על כלים שבתוכה, והם נטמאים באוהל המת.

אבל כשגוי שחט בהמה טמאה – מאחר שאין בה שום טומאה, עד גמר פירכוסה מצילה על הכלים שבתוכה, שלא יטמאו באוהל המת.

הרובע בהמה מפרכסת

לדעת אב"י הרובע בהמה מפרכסת, **דינו כרובע בהמה חיה**, ולכן אם הזיד חייב מיתה, ואם שגג מביא חטאת.

ואף באופנים שהיא מטמאה טומאת אוכלים הדין כן, ואין בכך כדי להחשיבה כבהמה מתה, ורק כשתמות ממש, [ויהא בה טומאת נבלות], הרובעה פטור.

דף קכ"ב

שני חצאי זיתים של בשר

שעל גבי עור נבלה מופשט

< **לדעת רבי עקיבא** – שתי חתיכות בשר נבלה, שכל אחת שיעורה כחצי זית, שהוסרו מהבהמה עם העור, והן דבוקות לעור, כל אחת מהן, מאחר שאין בה שיעור של כזית שלם, בטלה היא לעור, ואינן מטמאות לא במגע ולא במשא.

< **ולדעת רבי ישמעאל** – החתיכות הללו אינן בטלות לעור, והרי הן כבשר הנבלה, ולכן הנושא את העור, **טמא הוא**, כי נשא בבת אחת כזית של בשר הנבלה, **אבל הנוגע, אינו טמא**, כשאינו נוגע בבת אחת בשתי החתיכות, אלא בכל אחת בפני עצמה, כי שתי נגיעות אינן מצטרפות לטמא.

- **וללשון ראשון** בביאור דברי רב הונא, **לא נחלקו רבי עקיבא ורבי ישמעאל אלא בחתיכות בשר שעל גבי עור שהפשיטה חיה, ולא מדעת הבעלים הופשט**, ובוזה בלבד דעת רבי ישמעאל, שלא בטל הבשר לעור, **אבל כשהבעלים הפשיטו את הנבלה מדעתם**, כשהפשיטו את הבשר עם העור, **מודה רבי ישמעאל שבטלו את הבשר לעור**, ושוב אינו מטמא לא במגע ולא במשא.

- **אולם ללשון שני אין לחלק כן**, ולדעת רבי ישמעאל גם כשהפשיט את העור עם הבשר מדעת, לא בטל הבשר לעור וטמא במשא, ואם כן מחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל היא, בין כשנעשה הדבר מדעת בעלים ובין כשנעשה שלא מדעתם.

ואלו שעורותיהן מטמאים כבשרם

לעיל נתבאר, שיש דברים שלא נאמר בהם טומאה אלא בבשר, כגון נבלה, שרק בשרה מטמא טומאת נבלות, אבל שאר דברים שבגופה כגון עורה אינה מטמא טומאת נבלות. ולהלן יתבאר בעזה"י שיש דברים שבהם העור רך, ונידון כמו הבשר, ולכן הוא מטמא כמו הבשר.

א. עור אדם מת מטמא כבשרו.

- **ללשון ראשון**, דעת עולא, שמדין תורה עור המת טהור, ואינו כבשרו, ורק **מדברי חכמים** הוא טמא, שחששו, שמא יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחים, ולכן גזרו על העורות טומאה, [וגזרו גזרה זו אף על עור אדם מעובד].

- **וללשון שני**, דעת עולא, שמדין תורה עור המת טמא כבשרו, ולא נזכרה טומאה בעור המת מדברי חכמים, אלא אחר עיבודו, ששאר עורות טמאים שעובדו טהור, ועור אדם מת, אף אחר עיבודו, גזרו עליו חכמים טומאה, שחששו, שמא יעשה אדם מעורות אביו ואמו שטיחים, ולכן גזרו על העורות טומאה.

ב. עור חזיר.

[לא נתבאר אם כוונת המשנה לכך שעור החזיר אסור באכילה כבשרו או שעור חזיר מת מטמא כבשרו].

- **לדעת תנא קמא**, רק עור חזיר של ישוב נחשב עור רך להיות נידון כבשר, אבל עור חזיר הבר, קשה הוא, ואינו נידון כבשר.

- **ולדעת רבי יהודה**, גם עור חזיר הבר, נחשב כעור רך להיות נידון כבשר.

ג. עור דבשת [=חטרת] של גמל רך.

כל גמל שלא הגיע זמנו לטעון, וגם לא טען, עור דבשתו רך הוא, ונידון כבשרו. [דין זה אמרו עולא משמו של רבי יהושע בן לוי. וכשאמרו רבי ישמעאל בר אבא לפני ריש לקיש, שבחו ריש לקיש, על שאמר לו דבר טעם, וכבדו שישב לפניו. וכשאמרו רבין בר חיננא לפני רבי זירא שתי פעמים, [כי היה סבור שלא שמע בפעם הראשונה], הקפיד עליו רבי זירא [שבאמת הבין כבר בפעם הראשונה], ואמר לו, דבר חידוש אחד היה בידך, שאין בידנו, הרי אמרתו פעם אחת, ולמה תחזור ותשנונו פעם שניה להראות חכמתך. ועל כך אמרו חכמים, בא וראה מה בין תקיפי ארץ ישראל, לחסידי דבבל].

ונסתפקו בגמרא, מה הדין כשנתקיים רק דבר אחד, כלומר לא הגיע זמנו לטעון, אבל בפועל טען. או לא טען בפועל, אבל הגיע זמנו לטעון. האם מעתה עוררו קשה, ואינו נידון כבשר, או שעדיין הוא רך, עד שיגיע זמנו לטעון וגם יטען בפועל.

ד. עור הראש של עגל רך.

- **לדעת עולא**, עור ראשו של עגל נידון כבשרו, רק בהתקיים שני דברים: (א) העגל בשנתו הראשונה. (ב) העגל יונק. כי רק **כשהעגל יונק**, והוא בשנתו הראשונה, עור ראשו רך הוא.

- **ולדעת רבי יוחנן**, **הכל תלוי ביניקה**, ולפיכך, כל זמן שהעגל יונק, אף אחר שעברה שנתו הראשונה, עור ראשו רך הוא, ונידון כבשרו, [אבל אם פסק מלינוק, אף בתוך שנתו הראשונה עורו מתקשה, ואינו נידון כבשרו].

< **ולדברי רבי יוחנן**, כל זה הוא לדעת התנא של משנתנו, שהוא אלעזר בן יהודה איש אבלוס, משום רבי יעקב, ורבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס משום רבי שמעון. אבל לדעת חכמים, עור הראש של עגל הרך אינו נידון כבשרו.

ה. עור הפרסות של בהמה.

- **לדברי רב**, הכוונה רק לעור שעל הרכובה התחתונה הסמוכה לפרסות, ולא העור שעל השוק.

- **ולדברי רבי חנינא**, הכוונה גם לעור שעל גבי עצם השוק של רכובה תחתונה.

< **ולדברי רבי יוחנן**, כל זה הוא לדעת התנא של משנתנו, שהוא אלעזר בן יהודה איש אבלוס, משום רבי יעקב, ורבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס משום רבי שמעון. אבל לדעת חכמים, עור הפרסות אינו נידון כבשרו.

ו. עור בית הבושת.

לדעת התנא של משנתנו, עור בית הרחם של נקבה נידון כבשרה מפני שהוא רך.

< **ולדברי רבי יוחנן**, כל זה הוא לדעת התנא של משנתנו, שהוא אלעזר בן יהודה איש אבלוס, משום רבי יעקב, ורבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס משום רבי שמעון. אבל לדעת חכמים, עור של בית הבושת אינו נידון כבשרו.

ז. עור השליל.

עור השליל נידון כבשרו מפני שהוא רך.

ח. עור של תחת האליה.

עור הזנב מתחת המקום שאין שם שער נידון כבשר מפני שהוא רך.

המחשב על העורות של הקרבן

לאוכלם חוץ לזמנו או חוץ למקומו

העושה אחת מארבע עבודות הקרבן, [שחיטה, קבלה, הולכה, זריקה], במחשבה לעשות את אחת מהאכילות, [זריקת דם, הקטרת אימורים, אכילת אדם], אחר הזמן המותר לכך, פיגל את הקרבן, והעושה אחת מהעבודות במחשבה לעשות אחת מהאכילות חוץ למקום הראוי לכך, פסל את הקרבן.

וכל זה כשהיתה המחשבה בדבר הראוי לה, כגון שחשב לאכול חוץ לזמן או חוץ למקומו דבר הראוי לאכול, אבל כשחשב לאכול דבר שאינו ראוי לאכול, לא פיגל ולא פסל.

לדעת אלעזר בן יהודה איש אבלוס משום רבי יעקב וכן לדעת רבי שמעון בן יהודה איש כפר עיכוס משום רבי שמעון – ארבעת העורות הללו, עור הפרסות, ועור הראש של עגל הרך, ועור של תחת האליה, ועור של בית הבושת, כולם דברים שראויים לאכילה, והמחשב עליהם לאוכלם חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פיגל ופסל את הקרבן.

ולדעת חכמים – מבין ארבעת העורות הללו רק עור של תחת האליה ראוי לאכילה והמחשב עליו לאוכלו חוץ לזמנו או חוץ למקומו, פיגל ופסל את הקרבן, אבל שאר שלושת העורות הנ"ל אינם ראויים לאכילה והמחשב עליהם לאוכלם חוץ לזמנו או חוץ למקומו, לא פיגל ולא פסל את הקרבן.

עורות השרצים

יש שמונה שרצים טמאים, שנאמר, "וְזֶה לְכֶם הַטָּמֵא בַּשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל הָאָרֶץ (א) הַחֹלֵד (ב) וְהַעֲכָבִיר (ג) וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ. (ד) וְהָאֲנָקָה [=קיפוד] (ה) וְהַכֹּחַ (ו) וְהַלְטָאָה (ז) וְהַחֲמָט [=מין של חלזון] (ח) וְהַתְּנַשְׁמֹת. אֵלֶּה הַטָּמְאִים לְכֶם בְּכֹל הַשָּׂרָץ כֹּל הַנִּגַע בָּהֶם בְּמָתֵם יְטַמְּא עַד הָעָרֶב".

< **לדעת רב והברייתא** – הכתוב "הַטָּמְאִים", בא לרבות, שגם העור של השרצים טמא. והכתוב "אֵלֶּה", בא למעט, שלא בכולם נאמר הדין הזה, והכתוב "לְמִינֵהוּ" מחלק בין השרצים, ללמד, ששלושת הראשונים הכתובים לפניו, אין עורם טמא, [מהמיעוט "אֵלֶּה"], וחמשת האחרונים הכתובים אחריו, עורם מטמא, [מהריבוי "הַטָּמְאִים"], ואם כן חמשת השרצים שעורם טמא כבשרם הם, (א) הָאֲנָקָה (ב) וְהַכֹּחַ (ג) וְהַלְטָאָה (ד) וְהַחֲמָט (ה) וְהַתְּנַשְׁמֹת.

< **ולדעת התנאים של משנתנו**, לא נאמר ריבוי ומיעוט לעניין עור השרצים, אבל יש ללמוד מסברא, שכל שעורו רך ואין לו ממש, הרי זה נידון כבשרו.

לדעת תנא קמא – ארבעה שרצים עורם רך, ולפיכך הוא טמא כבשרם, ואלו הם (א) הָאֲנָקָה (ב) וְהַכֹּחַ (ג) וְהַלְטָאָה (ד) וְהַחֲמָט.

ולדעת רבי יהודה – רק שלושה שרצים עורם

רד, ולפיכך הוא טמא כבשרם, [והם הֶאָנְקָה וְהִכָּחַן וְהִחְמָט], אבל הלטאה ערה חלוק מבשרה, ואינו מטמא.

ולדעת רבי יוחנן בן נורי – כל שמונה שרצים, עורם חלוק מבשרם ואינו מטמא.

עורות מעובדים

כל העורות הטמאים, הסיבה שהם טמאים, כי הם נחשבים כבשר, ולכן, אם עשה בהם פעולה לבטלם מתורת בשר, ולקיימם בתורת עור, הרי אלו טהורים. [חוץ מעור אדם מת שגזרו בו טומאה אף אם עובד שלא יעשה אדם מאביו ואמו שטיחים כפי שנתבאר לעיל]. ואלו פעולות המקיימות את העור בתורת עור.

א. עיבוד גמור.

ב. הליכה עליו כדי לעבדו, שגם זה נחשב כתחילת העיבוד, והוא שילך בו שיעור ארבעה מילין.

ג. עשייתו מתלה לכלי, אף בלא לעבדו כלל.

דברים ששיעורם ארבעה מילין

א. לגבל.

הלש עיסה בטהרה, והוא שכיר לבעל הבית, וצריך למים להטביל כליו, יטריח עצמו ארבעה מילין, עד שיגיע למקוה, ויטביל, ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה.

ב. לתפילה.

המהלך בדרך, וגמר בלבו לעשות חניה בדרך מבעוד יום, אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין, יטריח וילך שם כדי שיתפלל. [ודווקא לפניו ילך ארבעה מילין, אבל לאחוריו לא ילך אלא עד פחות ממיל].

ג. לנטילת ידים לאכילה.

מי שהולך בדרך ואין לו מים ליטול ידיו לאכילה, ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין, ימתין עד שיגיע למים. [ודווקא לפניו ילך ארבעה מילין, אבל לאחוריו לא ילך אלא עד פחות ממיל].

דף קכ"ג

ד. עיבוד עורות.

הליכה על העור בשיעור ארבעה מילין, היא תחילת העיבוד, לבטל ממנו טומאה, כפי שנתבאר לעיל.

- ללשון ראשון, רבי אבהו אמר את שלושת הדברים המנויים תחילה, משמו של ריש לקיש.

- ולדברי רב נחמן בר יצחק, איבו אמר את כל ארבעת הדברים הללו משמו של ריש לקיש.

-

תנו רבנן: ליגיון [=גדוד גוים העוברים להלחם על בית מלחמתם], העובר ממקום למקום, ונכנס לבית, הבית טמא, שאין לך כל ליגיון וליגיון, שאין לו כמה קרקפלין [=עור ראש אדם מת שלוקחים לשם כישוף במלחמה], ואל תתמה, שהרי קרקפלו של רבי ישמעאל, מונח בראש מלכים.

דין עור הבהמה במהלך ההפשט

כבר נתבאר [בתחילת הפרק], שעור הבהמה, אף שאינו נחשב כבשר עצמו, מכל מקום, כל זמן שלא הפשיטו אותו, הרי הוא נידון כשומר של הבשר, ולכן הנוגע בו כנוגע בבשר עצמו, בין לקבל טומאה מהבשר, [כגון שהבשר נבלה והנוגע טהור], ובין לטמא את הבשר, [כגון שהנוגע טמא והבשר טהור].

וכן הדין כשהחלו להפשיט את העור כל מה שאינו מופשט ממנו נידון כשומר, ולהלן יתבאר בעזה"י מה דין החלק המופשט של העור במהלך ההפשטה, בשני האופנים שרגילים להפשיט.

א. הפשטת עור לעשיית שטיח.

המפשיטים עורות כדי לעשות מהם שטיח, שהוא פתוח, חותכים את העור מן הצואר ועד הזנב, ואחר כך מפשיטים את העור מסביב הבהמה, ומקבלים חתיכה פתוחה של עור.

וכשמתחיל להפשיט את העור סביב סביב, כל זמן שהעור המופשט הוא עד שיעור של כדי אחיזה [=טפחיים], לדברי הכל, העור המופשט נחשב כיד של הבשר, ולכן, הנוגע בעור הזה, דינו כנוגע בבשר, בין לטמא את הבשר, ובין לקבל טומאה מהבשר.

ואחר שהופשט העור יותר מכדי אחיזה בזה נחלקו אמוראים:

לדעת רב – מכאן ואילך, כל העור המופשט אינו מכניס או מוציא טומאה מהבשר, כי מאחר שהופשט העור יותר מכדי אחיזה, שוב אין המופשט נחשב כיד של הבשר, שכל יד שאין מטלטלים בו את האוכל אינו יד, [נורק החלק שאינו מופשט, מכניס ומוציא טומאה מהבשר

כי נידון כשומר].

לדעת רב אסי – מכאן ואילך, כל העור המופשט, אינו מכניס או מוציא טומאה מהבשר, חוץ מהטפח שבעור הסמוך לבשר, שהוא נחשב תמיד כיד, מפני שצריך לאחוז בו כדי להמשיך להפשיט את העור. [ושתי ברייתות שמשמעותן כדברי רב, דחק רב אסי להעמידן כדעתו]. ומתוך הברייתא [השלישית] הוצרך רב אסי לומר, שדין זה, שהטפח הסמוך לבשר נחשב כיד, אינו אלא אחר הפשטת שלושה או ארבעה טפחים, שאז נוח לאחוז בעור הסמוך לבשר, ולהמשיך להפשיט, אבל אחר הפשטת שני טפחים, מודה רב אסי שכל העור המופשט טהור, ובכלל זה הטפח הסמוך לבשר, כי כשהופשטו רק שני טפחים, אין נוח לאחוז בטפח הסמוך לבשר להפשיט, אלא מפשיט על ידי סכין.

< ומסקנת הגמרא, שכל האמור כאן, שאינו נחשב חיבור, אין זה אלא לעניין טומאות מדברי חכמים, [כגון שהאדם טמא בטומאות של י"ח דבר, והבשר טמא משום שהוא טרפה, הטמאה במוקדשים מדברי חכמים], אבל לעניין טומאה מהתורה, אין חילוק בין עור שהופשט בכדי אחיזה או יותר, והכל נחשב כמחובר לבשר. והטעם לכך, על פי מה שיתבאר בעזה"י להלן לעניין טהרת טלית על ידי קריעתה, שאף על פי שמדין תורה היא נטהרת בקריעת רובה, חכמים חששו, שמא יטעו בין קריעת רובה לקריעת מחציתה, ולכן אינה נטהרת בקריעת רובה אלא בקריעת רובה. והוא הדין לעניין טהרת העור המופשט, אף שמעיקר הדין רק כשהעור מופשט בשיעור כדי אחיזה הוא טמא עם הבשר, חכמים חששו שמא יטעו בשיעור זה, ולכן טמאו גם את העור המופשט יותר מכדי אחיזה. [ואף שעניין זה נתפרש בגמרא לעניין הפשטת עור לעשיית שטיחים, מסתבר שהוא הדין לעניין הפשטת עור לעשיית חמת, המבואר להלן].

ב. הפשטת עור לעשיית חמת.

המפשיטים עורות לעשות מהן חמת [=כלי קיבול], אינם מפשיטים אותו שיהיה כולו פתוח, אלא משאירים אותו שלם סביבות גוף הבהמה, ומפשיטים אותו מראשו לסופו, או מסופו לראשו, כך שנמצא כולו סגור כמו שהוא בבהמה, אלא שהוא פתוח בראשו ובסופו.

מאחר שהפשטת החזה קשה מכל האברים, עד גמר הפשטת החזה, כל העור נחשב כמחובר לבשר, ומכניס ומוציא ממנו טומאה, אבל אחר הפשטת העור מהחזה, כל מה שמופשט אינו נחשב כמחובר בבשר.

ואם כן, כשמפשיט מכיוון הראש לכיוון הרגלים, אחר הפשטת החזה, כשעוד יש לו להפשיט עד הרגליים, כל מה שמופשט אינו נחשב כמחובר לבשר.

אבל כשמפשיט מכיוון הרגלים לכיוון הראש, מאחר שהפשטת החזה היא בסוף, כל זמן שמפשיט, העור נחשב כמחובר לבשר. [לדעת חכמים, עד אחר הפשטת עור הצואר כל העור נחשב כמחובר, כי לדעתם שומר העומד להינתק מאליו נחשב כשומר. ולדעת רבי יוחנן בן נורי, רק עד הפשטת החזה, כל העור נחשב כמחובר, אבל אחר הפשטת החזה, אף שעוד לא הופשט עור הצואר, הרי זה כאינו מחובר, כי עור הצואר רפוי הוא, ועומד להינתק מאליו ולדעתו שומר העומד להינתק מאליו אינו נחשב כשומר].

ולדברי רבי דוסתאי בן יהודה משום רבי שמעון, המפשיט שרצים, דינו כמפשיט עור בהמה וחיה לעשיית חמת, ועד שיפשיט את כולו, כל העור נחשב כמחובר.

טהרת טלית על ידי קריעת רובה

כל כלי שנטמא, אם בטל ממנו שמו הראשון על ידי שבירתו, בטלה ממנו גם טומאתו.

וכן הדין לעניין טלית טמאה, בקריעתה לשני חלקים, בטל ממנה שמה הראשון, וטהורה היא.

ולא רק בקריעת כולה הדין כן, אלא אף בקריעת רובה, [כי רובה ככולה], וזהו ששנינו, טלית [טמאה], שהתחיל בה לקורעה, כיון שנקרע רובה, שוב אינה חיבור וטהורה. אבל כל זמן שנקרע רק מיעוטה, נחשבת היא כמחוברת, ולא בטל ממנה שמה הראשון, ועודה בטומאתה.

ולעניין דין זה, של טהרת טלית על ידי קריעת רובה, מצינו שני אמוראים שהגבילוהו ותחמוהו, ולימדו שאינו נוהג בכל אופן.

א. [דברי רב נחמן אמר רבה בר אבוה] קריעת רוב הטלית מטהרת רק כשהראה שאינו חס עליה.

לדברי רב נחמן, אף שמעיקר הדין, די בקריעת רוב הטלית להחשיבה כקרועה כולה, ובכך לטהרה, תקנת חכמים היא, שלא תטהר הטלית בקריעת רובה, שמא יחוס עליה, ולא יקרע רובה אלא חציה, [ולא ישימו לב שאין רובה קרוע, כי אין ניכר כל כך בין קריעת מחצה לקריעת הרוב], ובכך ינהגו בה דין טהורה, כשבאמת היא טמאה. [אבל בקריעת כולה אין חשש, כי ניכר לכל שכולה קרועה, שכן היא נבדלת לשני חלקים].

ורק כשעשה מעשה, להוכיח שאינו חס על טליתו, שוב אין לחוש שלא יקרע רובה, ונטהרת אף בקריעת רובה, והמעשה המוכיח שאינו חס על טליתו, הוא **שמטבילה**,

ולפי זה, מה ששנינו, שטלית נטהרת בקריעת רובה, לא נצרך אלא לטלית שכבר הטבילה, וצריך להשתמש בה באותו יום קודם הלילה, [שכן בלילה היא כבר נטהרת מחמת הטבילה, ואין צריך לקריעה כדי לטהרה, וקודם שהטבילה, לא מועילה לה קריעה לטהרתה], וזהו שאמר רב נחמן, לא שנו אלא בטלית טבולת יום.

ורבא רצה להשיב על דברי רב נחמן שתי תשובות [=קושיות], אולם שתי התשובות נדחו על ידי רב יוסף.

תשובה א' – לא יתכן שקריעת רוב הטלית תועיל לטהר ביום שטבלו את הטלית, כי אם כן, יש לחוש שהרואה שטבלו את הטלית בו ביום, ולאחר מכן משתמשים בה בלא הערב שמש, לא ידע שנטהרה בקריעה, ויהיה סבור שנטהרה על ידי הטבילה, ויאמר שטבילה מועילה בלא הערב שמש, ותצא מכך תקלה. [ודחו זאת, כי מאחר שהיא קרועה, הכל רואים זאת, ואין לחוש שהרואים יהיו סבורים שנטהרה רק על ידי הטבילה].

תשובה ב' – לדעת רבי אלעזר ברבי שמעון, מליקת עולת העוף היא רוב שני סימנים, ולא כל שני הסימנים, [שלדעתו אסור להבדיל הסימנים לגמרי], ולא מצינו שחשש לכך שלא ימלקו את רוב שני הסימנים, שיצריך יותר מרוב מצומצם, ואם כן, הוא הדין לעניין קריעת הטלית, מאחר שדי בקריעת הרוב כדי לטהר אין לחוש לכך שלא יקרע הרוב שיהיה צריך לקרוע את הכל. [ודחו זאת, כי אין להביא ראיה מדברים הנעשים על ידי הכהנים במקדש, כמליקת עולת העוף, שכן הכהנים זריזים הם, וידקדקו ולא יטעו, אבל דבר המסור לכל, כטהרת טלית בקריעת רובה, יש לחוש שלא יקרעו את רובה, ולכן יש לגזור שלא תטהר עד קריעת כולה].

ב. [דברי רב הונא משום רבי שמעון ברבי יוסי]

שיעור של כדי מעפורת בקריעת הטלית.

ללשון ראשון, אמר רב הונא משום רבי שמעון ברבי יוסי – דין זה, שטלית שנקרע רובה נחשבת כחלוקה לשנים, הוא רק בהתקיים דבר נוסף, והוא, שאותו מיעוט שהיא מחוברת בו, הוא פחות מהשיעור הנצרך לעשיית סודר, אבל אם אותו מיעוט שהיא מחוברת בו ראוי לעשות ממנו סודר, הרי זה נחשב כמחובר, שאינו עומד להיקרע, ואין הטלית טהורה.

ללשון שני [בדף קכ"ד], אמר רב הונא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי – דין זה, שטלית שנקרע מיעוטה אינה נחשבת כחלוקה לשנים, הוא בכל אופן, אף כשאותו מיעוט שהיא מחוברת בו, הוא יותר מהשיעור הנצרך לעשיית סודר.

טהרת עור על ידי קריעה

< **ללשון ראשון** :

לעיל נתבאר, שטלית שנחלקה, בטל ממנה שמה הראשון, בהתקיים שני תנאים. (א) נקרע רובה. (ב) המיעוט שנשאר בה מחובר, הוא פחות משיעור עשיית מעפורת.

ונחלקו חכמים בדין עור שנחלק.

לדעת רבי יוחנן – דין עור כדין טלית, ואם נקרע רובו, ואין במיעוט כדי שיעור עשיית מעפורת, הרי זה טהור.

ולדעת ריש לקיש – עור חמור מטלית, וכל שלא נקרע כולו, אף שנקרע רובו, ולא נשאר בו חיבור בשיעור עשיית מעפורת, הרי זה טמא כבתחילה, והטעם לכך, כי טלית, מאחר שנקרעת, בטל שמה, שכן אפילו יתפרנה אינה כבתחילה, אבל עור חזק הוא, וכל שלא נקרע לגמרי, כשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחילה, ולכן לא בטל שמו ממנו להיטהר, אלא בקריעת כולו. [ומכל מקום, כל זה כשנחתך העור ביושר, לאורכו או לרחבו, אבל כשנחתך סביב סביב, אף על פי שהחתיכות מחוברות במקצת, מודה ריש לקיש, שאין העור חוזר לקדמותו על ידי תפירה, ומאחר שנקרע רובו, ואין בו כדי מעפורת, הרי זה טהור].

< **ללשון שני** [בדף קכ"ד] :

לעיל נתבאר, שטלית שנחלקה, בטל ממנה שמה הראשון, בהתקיים תנאי אחד, והוא, שנקרע רובה, ואפילו המיעוט שנשאר בה מחובר, הוא יותר משיעור עשיית מעפורת.

ונחלקו חכמים בדין עור שנחלק.

לדעת רבי יוחנן – דין עור כדין טלית, ואם נקרע רובו, אפילו יש במיעוט כדי שיעור עשיית מעפורת, הרי זה טהור.

ולדעת ריש לקיש – עור חמור מטלית, ורק אם נקרע רובו, וגם אין במיעוט הנשאר כדי שיעור עשיית מעפורת, הרי זה טהור.